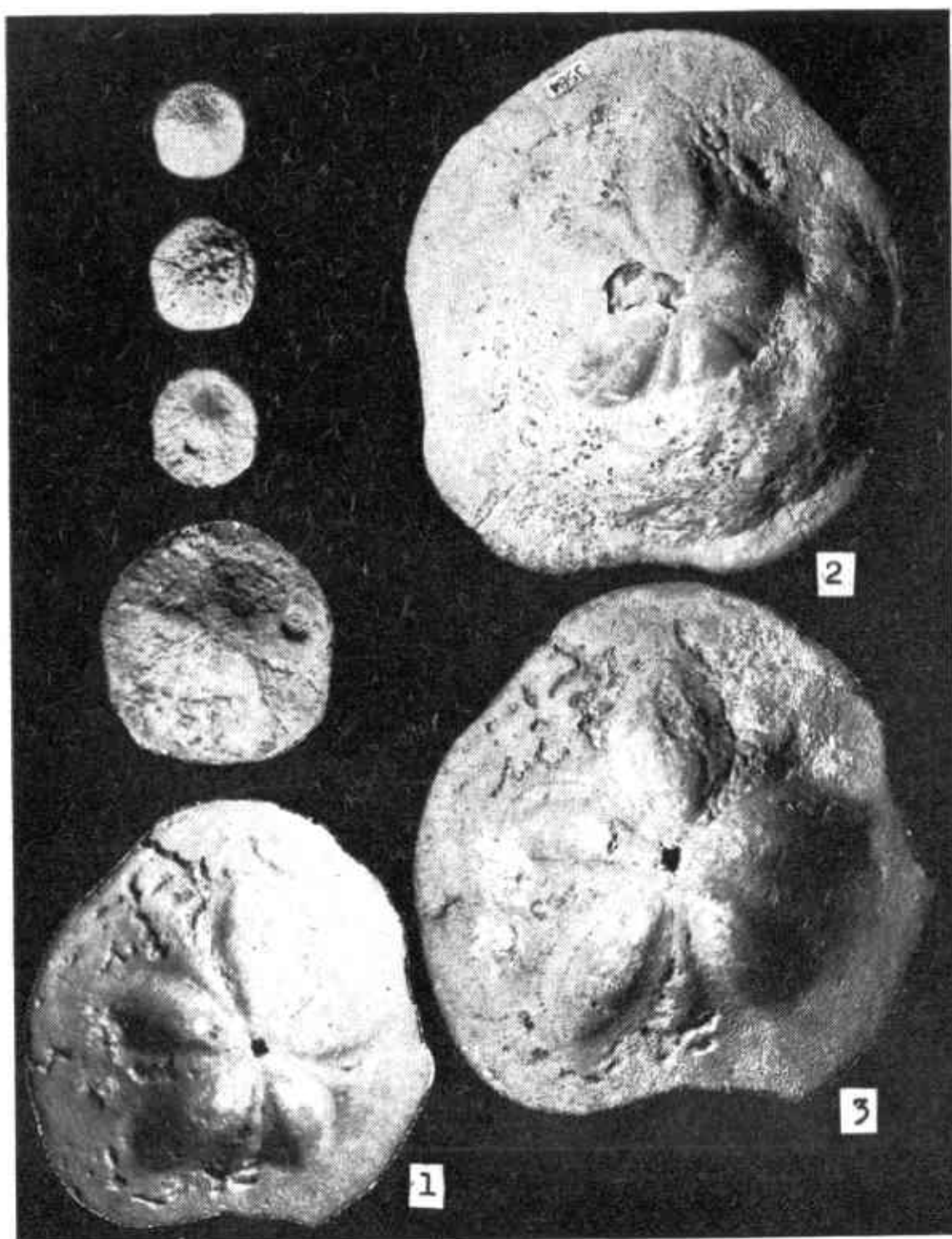

1981

zprávy

KRAJSKÉHO
VLASTIVĚDNÉHO
MUZEA
V OLOMOUCI

Tab. I.

Astrid K u p k o v á

MIOCENNÍ JEŽOVKY Z LOKALITY SLATINKY

Ú v o d

Při právě dokončeném výzkumu tercierní fauny na lokalitě Slatinky, byl hlavním úkolem záchranný sběr, dokumentace a komplexní geologicko-paleontologické zpracování ohrožené lokality — Slatinky.

Pískovna u Slatinek se nachází jihozápadně od obce Slatinky na hranici Olomouc-Prostějov (s nadmořskou výškou Slatinky-Lípy, 260 m). Asi 250 m od rozcestí (list geolog. mapy 1:200 000, M-33-XXIV, list Olomouc), byly odkryty miocenní (badenské) sedimenty lanzen-dorfské série vyvinuté v písčité facii. Na uvedené lokalitě se těžil jemnozrnný písek ke stavebním účelům. Po skončení těžby písku došlo k jejímu zavážení odpadem n. p. Sigma-Lutín a tím k jejímu akutnímu ohrožení a dokonce i k zániku. Již v roce 1960 byl podán návrh na její ochranu a v roce 1976 bylo požádáno Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Brně a Okresní národní výbor, odbor kultury v Prostějově o přešetření situace na paleontologické lokalitě v pískovně u Slatinek. Příslušnými orgány však náprava zjednána nebyla a naleziště bylo zaváženo i nadále.

Přestože se jedná o jeden z posledních výjimečně faunisticky bohatých odkryvů v této oblasti s významným výskytem moravského mořského neogénu, nebyla dosud lokalita komplexně zpracována.

Aktuální záchranný sběr paleontologického materiálu a zpracování lokality bylo proto začleněno do rámce tematického úkolu Ministerstva kultury ČSR č. R 21/73 C.

Při paleontologickém výzkumu fauny na lokalitě Slatinky byla věnována pozornost také vzácně se vyskytujícím ježovkám (*Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861, *Echinolampas* (*Macrolampas*) (*hemisphaericus*) LAMARCK, 1816, *Scutella* sp. (V. KALABIS 1961).

První zmínku o nálezu *Clypeasteru* u Slatinek uvádí M. REMEŠ (1930). E. KOSTKA (1931) uvádí ze Slatinek malou ježovku *Echinolampas hemisphaericus* (LAMARCK, 1816). V. KALABIS uveřejnil mnoho článků, které přinesly nové poznatky z miocénu Pro-

stějovska a Olomoucka. V roce 1934 referuje o novém výskytu Clypeasteru u Služína (lok. Trávník). Ze Služína popsal clypeastery v „Monografii Clypeasterů československého miocénu“ (1949). Ve sborníku Vlastivědného muzea v Prostějově (1961) vychází článek o „druhu“ *Clypeaster partschi* MICHELIN, 1821 z miocénu od Slatinek u Prostějova na Moravě [= recte *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861]. Současně pojednává o ontogenetickém vývoji tohoto druhu. Tamtéž je uveden nález ploché ježovky rodu *Scutella* LAMARCK, 1816.

První můj nález ježovky jsem získala v roce 1974; jde o jedince střední velikosti 60 mm. Během výzkumu se mi podařilo získat ježovky tohoto druhu od velmi mladých jedinců až po dospělá vývojová stadia. U jednotlivých exemplářů jsem provedla měření. V Krajském vlastivědném muzeu jsou uloženy dva exempláře (starší sběry) — inv. č. 3583, 3584, a to u dospělých stadií. Mnou nalezení jedinci délky 24, 29, 30, 60 mm a jeden dospělý — 117 mm doplňují dokladový materiál vývojové řady fosilních clypeasterů, uložených ve sbírkách Krajského vlastivědného muzea v Olomouci.

Na území ČSR je *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861 známa z Děvínské Nové vsi (V. KALABIS, 1949). Její zjištění u Slatinek jest zároveň nejsevernějším výskytem u nás.

Další nálezy ježovek patří druhu *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* LAMARCK, 1816 a to od mladých jedinců délky 20 mm až 45 mm. U tohoto druhu byla sestavena vývojová řada od mladých exemplářů po mladší dospělá stadia.

Všechny nálezy ježovek pochází ze svrchní vrstvy (0,50—0,80 m) hrubozrnného křemičitovápennatého písku (velikost zrna je $\varnothing$ 2—5 mm, křemičitý materiál, který je pro tyto písky typický, pochází nejspíše z blízkých spodnodevonských slepenců a křemenců mezi Slatinkami a Kaplí).

Kromě ježovek bylo nalezeno značné množství foraminifer, nejvíce (*Heterostegina costata* d'ORB., *Heterostegina simplex* d'ORB.), mlžů (*Chlamys*, *Pecten*, *Ostrea*, jádra — *Amiantis* sp., *Discorps* sp., *Mytilus* sp., *Tracia* sp.), jádra gastropodů (*Conus* sp., *Fusus* sp., *Nassa* sp. aj.), cirripedů (*Balanus* sp.), a ojedinelý exemplář zubu žraloka *Odontaspis (Synodontaspis) acutissima acutissima* (AGAS.) viz KUPKOVÁ (1973), řasy vápnité — shluky lithothamnií aj.

Závěrem je třeba konstatovat, že studovaná lokalita Slatinky je výjimečnou paleontologickou lokalitou na Moravě. Její specifičnost spočívá v zachovalé a dosud komplexně nezpracované fauně, z níž jsou právě význačné velké ježovky Clypeaster.

Unikátní význam spočívá, že lokalita je zatím jedinou, z níž byla popsána vývojová řada tercierních ježovek.

Systematická část

ECHINOIDEA DÜBEN et KOREN, 1846 — JEŽOVKY

Irregularia LATREILLE, 1825

Clypeasteroida DUNCAN, 1889

Clypeasteridae DUNCAN, 1889

Clypeaster LAMARCK, 1801

***Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861**

(Tab. I. obr. 1, 2, 3 Tab. II. obr. 2, 3)

1949 *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861; V. KALABIS, p. 46, pl. IV, figs. 1—2.

Odkazují ke komplexní synonymice v práci V. KALABISE (1949), kterou doplňují:

1961 *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861; V. KALABIS, p. 77, pl. I, figs. 1—4; pl. II, figs. 1—3.

Materiál: 7 kusů, jedinci tohoto druhu jsou zachováni v kompaktních pískovcových konkrétech. Nalezení jedinci byli získáni ze svrchní vrstvy písku.

Rozměry *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861:

čís. exempl.	délka v mm	šířka v mm	výška v mm	spodní strana
1.	24	25	5	konkávní
2.	29	26	4	konkávní
3.	30	26	5?	konkávní
4.	60	58	10	konkávní
5.	105	102	37	plochá
6.	107	100	40	plochá
7.	117	115	42?	plochá

P o z n á m k y: Odkazují na detailní popis tohoto druhu (V. KALABIS, 1949). Získaní jedinci jsou pentagonálního obrysu, na aborální straně u mladých clypeasterů jsou petaloidy málo výrazné. Počet tuberkulí na deskách pórových zón u malých forem se nedá přesně stanovit pro nepříznivý způsob zachování. Počet tuberkulí u dospělých forem je 5—6. Pórová pásma se neuzavírají a jsou od sebe vzdálená asi 5 mm. Párové póry petaloidů ve švech u velkých forem výrazné. Přední nepárový petaloid (III.) u všech exemplářů je nejdelší. U exempláře č. 5 je zadní petaloid (V.) stejně dlouhý jako před-

ní nepárový petaloid (III.). Všechny párové petaloidy jsou přibližně stejně dlouhé. Madreporit u mladých jedinců na vrcholu schránky není rozpoznatelný. U exempláře č. 5 a 6. schází. U dospělého jedince č. 5 jsou dobře viditelné genitální póry umístěny po obvodu v rozích madreporitu. Spodní strana juvenilních exemplářů ze Slatinek je zřetelně konkávní, u dospělých plochá. Periprokt je umístěn na spodní straně v zadním nepárovém interradiu 5. U nejmladšího exempláře č. 1 o průměru 2 mm, u dospělých je průměr periproktu 5—6 mm. Ambulakrální rýhy u dospělých exemplářů na orální straně výrazné. Tuberkuly dobře viditelné na velkých jedincích. U exempláře č. 5. na vrchní straně schránky je stopa serpulidního červa a schránka je provrtaná řasami (Tab. I. obr. 3.). Všechny schránky jsou ve světlých žlutých odstínech.

Na základě mých nálezů byla vývojová řada tohoto druhu (V. KALABIS, 1961) doplněna následujícími údaji (délka v mm): 24, 29, 30, 31, 37, 41, 60, 65, 105, 107, 117, 122, 125, 140 (rozměry vlastních nálezů potvrzeny).

Scutellidae GRAY, 1825
Scutella LAMARCK, 1816
Scutella sp.

Ježovka *Scutella* sp. byla nalezena na lokalitě Slatinky V. Kalabise v jemném slídnatém písku (zatím jediný exemplář, uložen v soukromé sbírce dr. doc. V. Kalabise).

Rozměry: délka — 104 mm, šířka — 112 mm, výška — 10—12 mm.

Exemplář není nejlépe zachován. Dorzálním stlačením byl ve střední části zejména v krajině ambulakrální poškozen. Úklon svrchní strany při malé výšce je spíše strmější od poměrně ostrého okraje (viz popis: V. KALABIS, 1961).

Cassiduloida DUNCAN, 1889
Cassidulina DELAGE et BÉROUARD, 1903
Echinolampas GRAY, 1825

Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus (LAMARCK, 1816)
(Tab. II. obr. 1.)

1931 *Echinolampas hemisphaericus* LAM. var. GOLDFUSS; p. 95.;
1960 *Echinolampas hemisphaericus* (LAMARCK, 1816); V. KALABIS, p. 99.;
1965 *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* (LAMARCK, 1816); KALABIS in ŠPINAR, p. 904.

M a t e r i á l: Jednotlivé exempláře ježovek jsem získala ze svrchní vrstvy hrubozrnného písku. (Celkem 6 kusů).

Rozměry *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* (LAMARCK, 1816):

čís. exempl.	délka v mm	šířka v mm	výška v mm	poznámka
1.	20	19	12	
2.	27	22	?	svrchní část schránky poškozena
3.	35	32	13?	
4.	40?	40	25	spodní část schránky chybí
5.	42	37	26	
6.	45	37?	16	polovina schránky chybí

P o z n á m k y: Schránky malých až středních rozměrů jsou oválného obrysu. U nejmenších ježovek na svrchní straně schránky petaloidy nejsou viditelné. Svrchní strana je klenutá, u exempláře č. 4 tlakem deformovaná. Nejlépe zachovaná je schránka ježovky č. 5, kde petaloidy jsou výrazné, neuzavřené pokračují řadami pórů k okraji schránky. Pórová pásma úzká, párové póry dobře viditelné. Periprokt je umístěn na okraji spodní strany, příčně protažen.

U tohoto druhu se mi podařilo zachytit vývojovou řadu od velmi mladých po mladší dospělá stadia.

LITERATURA

KALABIS V. (1934): O některých velkých zkamenělinách z miocénu okolí Prostějova a Olomouce. Příroda, roč. XXVII., č. 1. 53 a 54. Brno.

— (1937a): Příspěvek k stratigrafii miocénu u Prostějova. Sborník Klubu přírodovědeckého, roč. XX. Brno.

— (1949): Monografie Clypeasterů československého miocénu. Rozpravy Státního geolog. ústavu, sv. IX. Praha.

— (1960): Nové nálezy miocenních ježovek na Moravě s dodatkem ze západního Slovenska. Sborník klubu přírodovědeckého v Brně, roč. XXXII, 97—108, Brno.

— (1961): O „druhu“ Clypeaster partschi MICHELIN, 1861 z miocénu od Slatinek u Prostějova na Moravě. Sborník Vlastivědného muzea v Prostějově, část přírodovědná. Prostějov.

— (1961): Nález ježovky rodu *Scutella* LAMARCK, 1816 v miocenním jemném písku u Slatinek. Tamtéž.

KOSTKA E. (1931): Beiträge zur Kenntnis des Neogens von Nord-Mähren und Schlesien. Verhandlungen des Naturforschenden Vereines in Brünn, Band LXII. 1930, 81—105. Brünn.

KUPKOVÁ A. (1973): K současnému stavu paleontologických sbírek ve Vlastivědném ústavu v Olomouci. Zprávy vlastivěd. ústavu v Olomouci. Číslo 161, 23—24. Olomouc.

KUPKOVÁ A. (1980): Výzkum terciérní fauny na lokalitě Slatinky. Krajské vlastivěd. muzeum, 1—41. M. S. Olomouc.

REMEŠ M. (1930): Geologický průvodce po čelechovickém devonu. Věstník Klubu přírodov. v Prostějově za rok 1928—1929. Ročník XXI. Prostějov.

ROTH Z. (1962): Vysvětlivky k přehledné geologické mapě ČSSR 1:200 000, M-33-XXIV, Olomouc. Praha.

SENEŠ J. (1978): Chronostratigraphie und Neostratotypen. Miozän M4, Badenien. Věda, vydavateľstvo slovenskej akadémie vied. Bratislava.

SZÖRÉNYI E. (1953): Podolia miocén tengeri sülfajánja — Geologica Hungarica, Fasciculus 23, Budapest.

ŠPINAR Z. a kol. (1965): Systematická paleontologie bezobratlých. Akademia, nakladatelství Československé akademie věd. Praha.

ZAPLETAL K. (1954): Přehled geologie Olomouckého kraje. Studijní a lidovýchovný ústav kraje Olomouckého. Olomouc.

MIOCENE ECHINOIDS FROM THE SLATINKY LOCALITY (CZECHOSLOVAKIA, MORAVIA)

(Summary)

The presented work discusses new echinoids finds from the Slatinky locality, Moravia.

The Tertiary fauna research in the Slatinky locality was carried out in the frame of the thematic task department charge R 21/73 C by the Ministry of Culture of the C. S. R. The main target was the salvage collecting of fossil materials, their documentation and complete geologic-paleontologic research of the endangered locality.

The sand pit near Slatinky is located at about 420 m southwest of the Slatinky village [geologic map of the C. S. S. R., 1:200 000, sheet M-33-XXIV].

In the course of the salvage collecting there were found, in addition to other kinds of fauna [great benthic foraminifera, well preserved pelecypods -oysters etc., internal molds of indetermined gastropods, osteological rests of shark and

sea algae] also echinoid *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861, reaching from young individuals up to relatively big adult stages. This fact completes the knowledge of the ontogenetic line of the species *C. campanulatus* (cf. V. KALABIS, 1961). Further there were found specimens of the species *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* LAMARCK, 1816, which were younger, smaller individuals in the size reaching from 20 mm up to 45 mm. There was possible to arrange the part of the ontogenetic line from young individuals up to younger adult stages.

The individual determined species are briefly described in the systematic part of the work, with data about the mode of preservation and there are also given the sizes of the individual specimens. The following species are described and commented: *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN, 1861, *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* LAMARCK, 1816, *Echinolampas (Macrolampas) sp.*, *Scutella sp.*, cf. *S. vindobonensis* LAUBE, 1871 and *Scutella sp.*, indet.

Because of the paleontologic importance of the Slatinky locality, which today is completely devastated, there is to state, that this would be worth of a complete modern elaboration from the stratigraphic, systematic-paleontologic and paleoecologic aspects. This of course would require a complete vacating and making the locality accessible again.

NOVÉ NÁLEZY MINUJÍCÍHO HMYZU A HÁLKOTVORNÝCH ŽIVOČICHŮ NA UHERSKOHRADIŠŤSKU ZA ROK 1980.

Ve Zprávách Vlastivědného ústavu v Olomouci v čísle 183/76, 185/77, 187/77, 191/78, 203/80 jsme publikovali výsledky výzkumu minujícího hmyzu a v čísle 197/79 výsledky výzkumu hálkotvorných živočichů na Uherskohradištsku. V těchto příspěvcích byla popsána i charakteristika jednotlivých biotopů. Předložená práce je pokračováním tohoto výzkumu.

Minující hmyz:

Lepidoptera

Acer pseudoplatanus

Stigmella speciosa FREY — Velehradský háj

Stigmella pseudoplatanella SKALA — les na Kobylí hlavě u Hluku (pozoruhodný nález!)

Acer saccharum

Stigmella speciosa FREY. — Buchlovický park

Alnus glutinosa

Caloptilia elongella L. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Anagallis arvensis

Cnephasiella incertana TR. — stepní stráň Rochus nad Mařaticemi

Artemisia vulgaris

Coleophora sp. (bez vaku) — okraj lesa Horky u Ořechova

Astragalus glycyphyllos

Aproaerema cincticulellum H. S. — háj Hluboček u Hluku

Calystegia sepium

Bedellia somnulentella Z. — Staroměstský rybník

Cardamine dentata

Plutella maculipennis CURT. — Kudlovská dolina v Chříbech

Carlina vulgaris

Coleophora trochilella DP. — Hlucká přehrada

Centaurea stoebe ssp. *rhenana*

Apterona crenulella BRD. — výslunná stráň Rochus nad Mařaticemi

Centaurea scabiosa ssp. *euscabiosa*

Procris globulariae HB. — zbytek luk s keřnatým porostem na Kobylí hlavě u Hluku

Convolvulus arvensis

Stigmella freyella HEYD. — Mařatické vinohrady

Coronilla varia

Aproaerema anthyllidellum HB. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Crataegus monogyna

Leucoptera scitella Z. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Lyonetia clerkella L. — Hlucké louky

Stigmella pygmaeella HW. — smíšený les Boří u Míkovic

Stigmella oxyacanthella STT. — okraj lesa na Kobylí hlavě u Hluku

Crataegus curvisepala

Stigmella pygmaeella HW. — okraj lesa na Kobylí hlavě u Hluku

Stigmella atricollis STT. — okraj lesa na Kobylí hlavě u Hluku

Cytisus nigricans

Parectopa kollariella Z. — zbylé louky na Kobylí hlavě u Hluku

Epilobium palustre

Mompha epilobiella ROEM. — Staroměstský rybník

Evonymus europaea

Yponomeuta cognatellus HB. — Velehradský háj, mrtvé rameno Moravy, Výrovka u Huštěnovic

Glechoma hederacea

Coleophora ochripenella Z. — Slatiny u Popovic

Hydrocharis morsus ranae

Nausinoë nymphaeata L. — vodní kanál u Huštěnovic

Hypericum acutum

Stigmella septembrella STT. — okraj háje Hlubočku u Hluku

Chamaenerium angustifolium

Mompha epilobiella ROEM. — lesní mokřina u Jankovic

Juglans regia

Caloptilia roscipennella HB. — Babické vinohrady

Ligustrum vulgare

Coriscium cuculipennellum HB. — Mařatická cihelna

Lotus corniculatus

Coleophora crocinella TGSTR. — Okraj lesa Hlubočku u Míkovic

Lysimachia vulgaris

Monochroa morosa MUEHL. — mokřina v údolí Smraďavky u Buchlovic

Malus silvestris

Coleophora serratella L. — Salašské hory v Chřibech

Coleophora paripennella Z. — Salašské hory v Chřibech

Malus floribunda

Lyonetia clerkella L. — Buchlovický park

Myosotis palustris

Cnephasiella incertana TR. — mrtvé rameno Moravy Výrovka u Huštěnovic

Oenothera biennis

Mompha epilobiella ROEM. — podél železniční trati u Moravského Písku

Pimpinella saxifraga

Epermenia chaerophyllella GOEZE — Hlucká přehrada

Populus pyramidalis

Lithocolletis populifoliella TR. — Stříbrnské paseky při jižním okraji Chřibů

Populus nigra

Stigmella trimaculella HW. — Kunovský les

Potentilla heptaphylla

Stigmella aëneofasciella H. S. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Pyrus communis

Stigmella pyricola WCK. — les na Kobylí hlavě u Hluku, Stříbrnské paseky při jižním okraji Chřibů

Quercus robur

Stigmella sp. — Velehradský háj

Quercus sessilis

Tischeria ekebladella BJK. — Louky u lesa Jasenová u Hluku

Stigmella sp. — jižní okraj Chřibů Vršava Košíky

Rosa arvensis

Stigmella centifoliella Z. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Scabiosa ochroleuca

Apterona crenulella BRD. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Scutellaria galericulata

Choreutis myllerana F. — mrtvé rameno Moravy Výrovka u Huštěnovic

Sorbus aucuparia

Stigmella ariella H. S. — Kudlovská dolina v Chřibech

Tetragonolobus siliquosus

Coleophora crocinella TGSTR. — stepní stráň na Kobylí hlavě u Hluku

Teucrium chamaedrys

Aspilapteryx limosella DP. — teplomilná stráň u Popovic

Thymus Marschallianus

Cnephasiella incertana TR. — stepní stráň na Kobylí hlavě u Hluku

Ulmus scabra

Stigmella ulmifoliae HG. — Velehradský háj

Ulmus laevis

Stigmella viscerella STT. — les Jasenová u Hluku (pozoruhodný nález)

Stigmella ulmivora FOL. — Kunovský les

Lithocolletis agilella Z. — Kunovský les

Vicia sativa ssp. *angustifolia* var. *segetalis*

Lithocolletis insignitella Z. — stepní stráň Rochus nad Mařaticemi

Diptera

Ajuga genevensis

Phytobia labiatarum HD. — louky na Babích horách u Hluku, okraj háje Hlubočku u Hluku

Alliaria officinalis

Phytomyza atricornis MG. — louky na Babích horách u Hluku

Althaea rosea

Phytomyza atricornis MG. — v městě Uh. Ostrohu

Brunella vulgaris

Phytobia labiatarum HD. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Caltha palustris

Phytomyza calthophila HG. — vodotečí u Huštěnovic, mokřiny na lukách u O. N. Vsi, údolí Smraďavky u Buchlovic

Campanula glomerata

Phytobia gyrans FLL. — Hlucké louky

Campanula trachelium

Phytomyza campanulae HD. — lesy kolem Buchlova

Carlina vulgaris

Phytobia carlinae HG. — stepní stráň na Kobylí hlavě u Hluku, slunný okraj lesa u Jankovic v Chříbech

Centaureum umbellatum

Phytomyza gentianae HD. — pískoviště u Moravského Písku

Cerastium arvense

Scaptomyza graminum HD. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Cucumis sativa

Phytomyza atricornis MG. — Panihájské vinohrady na Kudlovské dolině

Echinops sphaerocephalus

Phytomyza bipunctata LW. — Hlucké louky

Eupatorium cannabinum

Vidalia cornuta SC. — Salašské hory v Chříbech

Phytomyza atricornis MG. — les Hluboček u Míkovic

Filago germanica

Phytomyza kyffhusana HG. — Salašské hory v Chříbech

Galium aparine

Phytobia morio BRI. — mrtvé rameno Moravy Výrovka u Huštěnovic

Gnaphalium silvaticum

Phytomyza kyffhusana HG. — u skalky na Chrástkách u Ořechova

Heracleum sphondylium

Phytomyza spondylii R. D. — Mařatická cihelna

Hieracium Lachenalii

Phytomyza sonchi hieracina HG. — jižní okraj Chříbů Vršava Košíky

Hieracium umbellatum

Liriomyza pusilla MG. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Phytomyza atricornis MG. — zbytek luk na Kobylí hlavě u Hluku

Chenopodium polyspermum

Pegomya hyoscyami chenopodii ROND. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Chenopodium hybridum

Scaptomyza graminum FLL. — les Kladichov u Moravského Písku

Chenopodium album

Scaptomyza graminum FLL. — Polešovské louky

Impatiens rolei

Liriomyza impatientis BRI. — podél řeky Moravy u Kněžpolského lesa

Inula salicina

Phytomyza conyzae HD. — zbytek luk na Kobylí hlavě u Hluku

Lapsana communis

Phytomyza atricornis MG. — zahrada v Kudlovicích

Lathyrus niger

Agromyza lathyri HD. — okraj lesa Jasenová u Hluku, vodotečí na Polešovských lukách

Leontodon autumnalis

Liriomyza taraxaci HG. — Paniháje na Kudlovské dolině

Lepidium draba

Phytomyza atricornis MG. — okraj lesa na Kobylí hlavě u Hluku

Libanotis montana

Phytomyza libanotidis HG. — louky na Babích horách u Hluku
Philophyla heraclei L. — Hlucké louky

Lithospermum arvense

Phytomyza hendeliana MG. — háj Hluboček u Hluku, okraj lesa Horky u Ořechova

Myosotis silvatica

Phytomyza atricornis MG. — les na Kobylí hlavě u Hluku

Myosotis versicolor

Agromyza rufipes Mg. — Písecké vinohrady, okraj lesa Horky u Ořechova

Myosotis arvensis

Phytomyza atricornis MG. — louky u háje Hlubočku u Hluku

Myosotis palustris

Phytomyza myosotica NOWAKOWSKI — Hlucká přehrada

Peucedanum alsaticum

Phytomyza sp. — smíšený les Boří u Míkovic (pozoruhodný nález)
Phytomyza pauli-loewii HD. — okraj lesa Jasenové u Hluku

Peucedanum oreoselinum

Phytomyza pauli-loewii HD. — les Kladichov u Moravského Písku

Plantago major

Phytomyza atricornis MG. — Staroměstský rybník

Prunella grandiflora

Phytobia labiatarum HD. — Velehradský háj

Ranunculus auricomus

Phytomyza ranunculicola HG. — smíšený les Boří u Míkovic

Robinia pseudacacia

Liriomyza trifolii BURG. — les Lipiny u Javorovce
Původce neznámý (Lep.) — les Lipiny u Javorovce

Rudbeckia laciniata

Phytomyza atricornis MG. — zahrada v Uh. Hradišti

Rumex acetosa

Pegomya bicolor WIED. — pusté místo v Mařatické cíhelně

Salix caprea

Phytomyza tridentata LW. — Velehradský háj

Salvia verticillata

Phytomyza scotina HD. — zbylé louky na Kobylí hlavě u Hluku

Senecio erucifolius

Trypeta zoë MG. — háj Hluboček u Hluku

Senecio jacobaea

Pytomyza senecionis KLTB. — les na Kobylí hlavě u Hluku

Silene cucubalus ssp. *vulgaris*

Scaptomyza graminum FLL. — louky na Babích horách u Hluku

Solanum tuberosum

Liriomyza bryoniae KLTB. — pole v Panihájích na Kudlovské dolině

Solanum dulcamara

Pegomya hyoscyami PNZ. — mrtvé rameno Moravy Výrovka u Huštěnovic

Symphytum officinale

Phytomyza atricornis HD. — háj Hluboček u Hluku

Torilis japonica

Phytomyza tordylii HD. — háj Hluboček u Hluku

Tussilago farfara

Phytomyza tussilaginis HD. — lesy u Buchlova

Phytomyza farfarae HD. — Kunovský les

Verbascum speciosum

Phytobia verbasci BCHE. — Buchlovický park

Vicia dumetorum

Agromyza bicophaga HG. — konec lesa u železniční trati u St. Města

Viola silvatica

Liriomyza strigata MG. — les na Kobylí hlavě u Hluku, Mařatický hřbitov

Viola canina

Liriomyza strigata MG. — Velehradský háj

Coleoptera

Centaurea jacea ssp. *angustifolia*

Spaeroderma rubidum GRAËLLS — teplá stráň Rochus nad Mařaticemi

Glechoma hederacea ssp. *glabriusculus*

Trachys pumilus ILL. — Holý kopec v Buchlovských horách

Mentha arvensis ssp. *arvensis*

Dibolia occultans KOCH. — vodotečí na Polešovských lukách

Sorbus aria

Ramphus oxyacanthae MRSH — výzkumná lesnická stanice v Kunovském lese u Kostelan

Hymenoptera

Filipendula ulmaria

Fenella nigrita WESTW. — Hlucká přehrada

Potentilla reptans

Fenella nigrita WESTW. — lesy pod Buchlovem

Ranunculus auricomus

Pseudodineura fuscula KLG. — okraj lesa Horky u Ořechova

Hálkotvorní živočichové

Achillea millefolium

Philaenus spumarius L. — podél silnice na Kudlovské dolině v Chříbech

Alnus glutinosa

Eriophyes laevis laevis NAL. — les na Kobylí hlavě u Hluku, Lípí na Kudlovské dolině v podhůří Chřibů

Dasyneura alni F. LW. — podél potoka u Ořechova

Campanula persicifolia

Philaenus spumarius L. — les na Kudlovské dolině

Centaurea jacea ssp. *angustifolia*

Aceria centaureae NAL. — stepní stráň na Kobylí hlavě u Hluku

Cirsium arvense

Euribia cardui L. — háj Hluboček u Hluku

Eupatorium cannabinum

Philaenus spumarius L. — Salašské hory v Chříbech

Euphorbia virgata

Dasyneura capsulae KFFR. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Filipendula hexapetala

Philaenus spumarius L. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Frangula alnus

Trichomanes walkeri FOERST. — Slatiny u Popovic

Galium silvaticum

Dasyneura galiicola F. LW. — háj Hluboček u Hluku

Geranium pratense

Aceria geranii CAN. — Mařatická cihelna

Lythrum salicaria

Philaenus spumarius L. — Staroměstský rybník

Medicago lupulina

Contarinia medicaginis KFFR. — travnatý svah u skalky Chrástka u Ořehova

Ononis spinosa

Philaenus spumarius L. — les Jasenová u Hluku

Asphondylia ononidis F. LW. — Mařatická cihelna, smíšený les Boří u Míkovic

Potentilla heptaphylla

Xestophanes potentillae RETZ. — háj Hluboček u Hluku

Pteridium aquilinum

Philaenus spumarius L. — Salašské hory v Chříbech

Dasyneura fylicina KFFR. — Salašské hory v Chříbech

Quercus cerris

Macrodiplosis volvens KFFR. — Stříbrnské paseky na jižním okraji Chříbů

Salix purpurea

Aceria tetanotrix craspedobia NAL. — les na Kobylí hlavě u Hluku

Seseli annum

Philaenus spumarius L. — okraj lesa Jasenová u Hluku

Solidago canadensis

Philaenus spumarius L. — Písecké vinohrady

Viola canina

Dasyneura affinis KFFR. — les Jasenová u Hluku

Zusammenfassung

Die vorliegende Arbeit stellt die Fortsetzung der faunistischen Erforschungsergebnisse der Minenträger und Gallenerzeuger vom breiten Gebiet von Uherské Hradiště vor. In unserer Bearbeitung sind solche Arten angeführt, die bisher von Uh. Hradiště noch nicht veröffentlicht waren. Die festgestellten Lokalitäten können als Beitrag zur Kenntnis der Verbreitung dieser Arten dienen.

Adresa autora: Dr. Josef Hubáček, Mojžírova ulice 434, Uh. Hradiště.

Jan K n o z — Josef C h m e l a

ROZŠÍŘENÍ A ZDRAVOTNICKÝ VÝZNAM ČELEDI MUCHNIČKOVITÝCH — SIMULIIDAE (DIPTERA, NEMATOCERA) V OKRESE OLOMOUC

Úvod

Studium výskytu a zdravotnického významu čeledi muchničkovitých — *Simuliidae* (Diptera, Nematocera) v Severomoravském kraji bylo v minulosti zaměřeno převážně do horských oblastí. Tak např. v sousedním okrese Bruntál, zahrnujícím značnou část Nížkého Jeseníku i Hrubého Jeseníku se zabývali studiem muchničkovitých NOVÁK (1956), KNOZ (1963, 1965), KNOZ a PEJČOCH (1977). Sledování výskytu v okrese Olomouc bylo doposud zřejmě opomíjeno z toho důvodu, že střední rovinatá část okresu je téměř bez výskytu tohoto hmyzu. V okrajových hornatých částech okresu, intenzívně využívaných k rekreaci se však muchničky běžně vysky-

tují. K vytvoření podmínek pro prevenci a ochranu před tímto obtížným hmyzem, zejména v místech letní dětské rekreace, zabýváme se v předložené práci studiem jeho druhového i kvantitativního zastoupení a tím i možného kalamitního výskytu.

Přírodní poměry okresu Olomouc

Orografické členění. Území olomouckého okresu má nížinný až kopcovitý charakter. Jeho nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 190 do 680 m. Chybějí v něm horské lokality. Vyšší polohy jsou tvořeny předhůřím Jeseníků, nejnižší polohy jsou soustředěny v okolí středního toku řeky Moravy v Hornomoravském úvalu. Níže charakterizované orografické celky jsou na mapkách č. 1–6 odděleny přerušovanou čarou.

Nejvýraznější hornatou oblastí jsou výběžky Nízkého Jeseníku, který zasahuje sever okresu přibližně po čáru Dlouhá Loučka, Šternberk, Velká Bystřice, kde dosahuje nadmořských výšek od 300 do 650 m s nejvyšší kótou Vysoká Roudná 660 m n. v. Na východě jsou do tohoto útvaru v okolí pramenů Odry vklíněny Oderské vrchy, které mají podobný charakter, s nejvyšší kótou Fidlův kopec 680 m n. v. Tršický stupeň, ležící na jih od obou uvedených celků, představuje pahorkatinu z velké části zemědělsky obdělávanou, s nadmořskou výškou do 400 m.

Konická vrchovina zasahuje do okresu od západu téměř k čáře Drahanovice, Náměšť na Hané, Cholina, Bílá Lhota, je to lesnatá pahorkatina s nadmořskou výškou přibližně od 300 do 600 m s nejvyšší kótou Dolce 596 n. v. Úsovská pahorkatina zahrnuje okolí osad Králová, Medlov, Troubelice a Nová Hradečná, je to mírně kopcovitá krajina, většinou zemědělsky obdělávaná s nadmořskou výškou od 250 do 600 m, většinou kolem 300 m n. v. Nejnižší částí je Hornomoravský úval s nadmořskou výškou většinou od 200 do 300 m, na jihu okresu pod 200 m n. v.

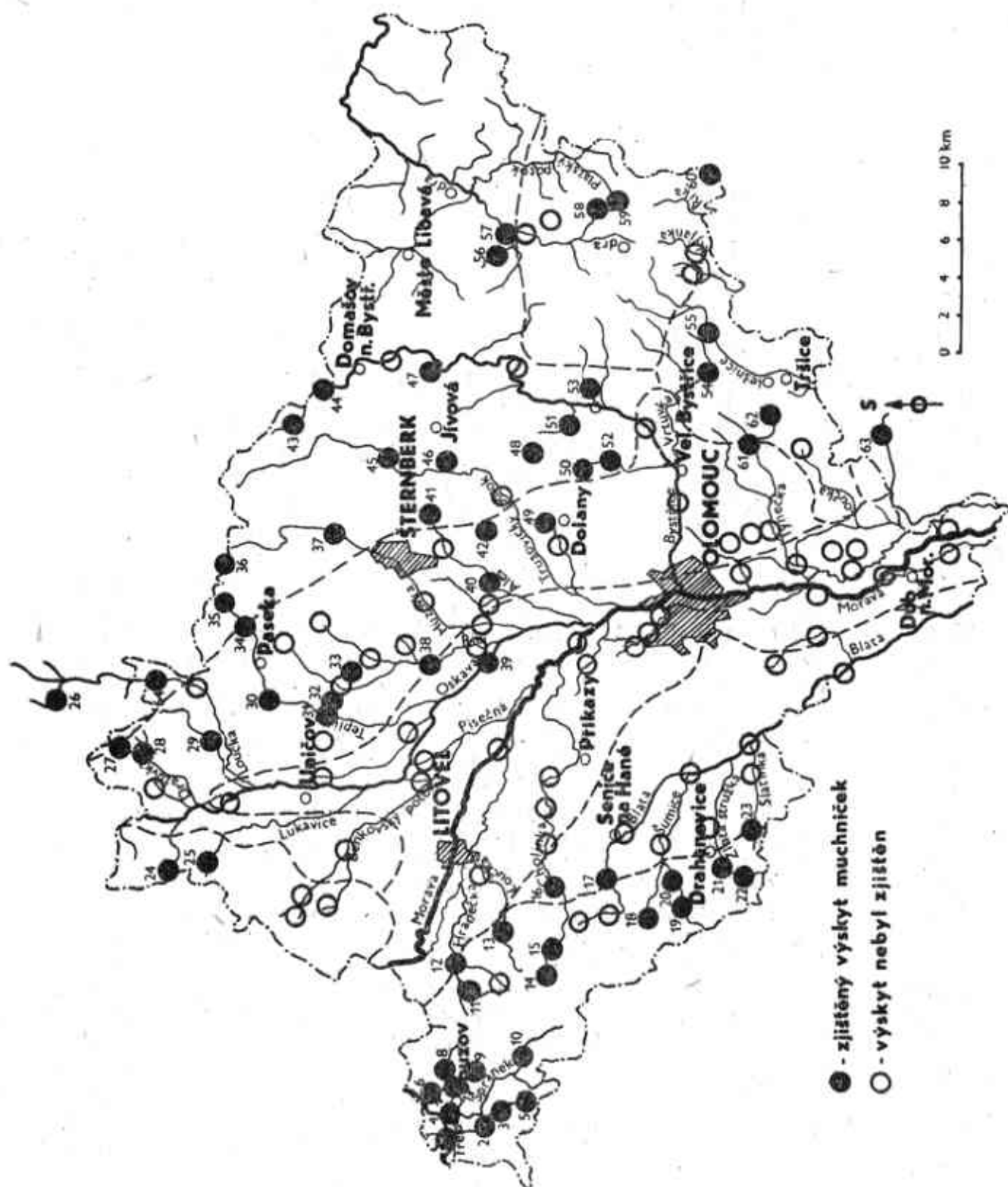
Vodní síť na území okresu je znázorněna na mapkách č. 1–6.

Podnebí je ovlivňováno hlavně výškovými rozdíly. Hornomoravský úval i s částí přilehlé tabule patří většinou do teplé oblasti s poměrně suchým klimatem. Konická vrchovina, severní část Úsovské pahorkatiny, velká většina Nízkého Jeseníku a část Oderských vrchů i Tršický stupeň patří do mírně teplé oblasti. Jen část Oderských vrchů v okolí pramenů Odry a část Nízkého Jeseníku severně od této oblasti spadají do chladné oblasti. Průměrná lednová teplota na rovinách v okolí řeky Moravy se pohybuje okolo -2 až -3°C , v části Konické vrchoviny -2 až -5°C , v Nízkém Jeseníku a v Oderských vrších -3 až -4°C . Průměrná červencová teplota kolísá v okrese od 15 do 19°C , většinou od 16 do 18°C . Chladnější červencový průměr (15°C) je jen v Oderských vrších a nejvyšších částech Nízkého Jeseníku.

Úhrnné roční srážky jsou nejnižší západně od řeky Moravy a v okolí řeky Oskavy až po Uničov a pohybují se od 550 do 600 mm. V nejvyšších polohách Nízkého Jeseníku a Oderských vrchů dosahují roční srážky od 800 do 900 mm.

Materiál a metody

Sběry materiálu byly v okrese Olomouc prováděny v letech 1975 až 1980. Loveny byly pravidelně larvy a kukly, výjimečně i imaga. Larvy a kukly byly sbírány s kamenů a j. předmětů ve vodě ento-

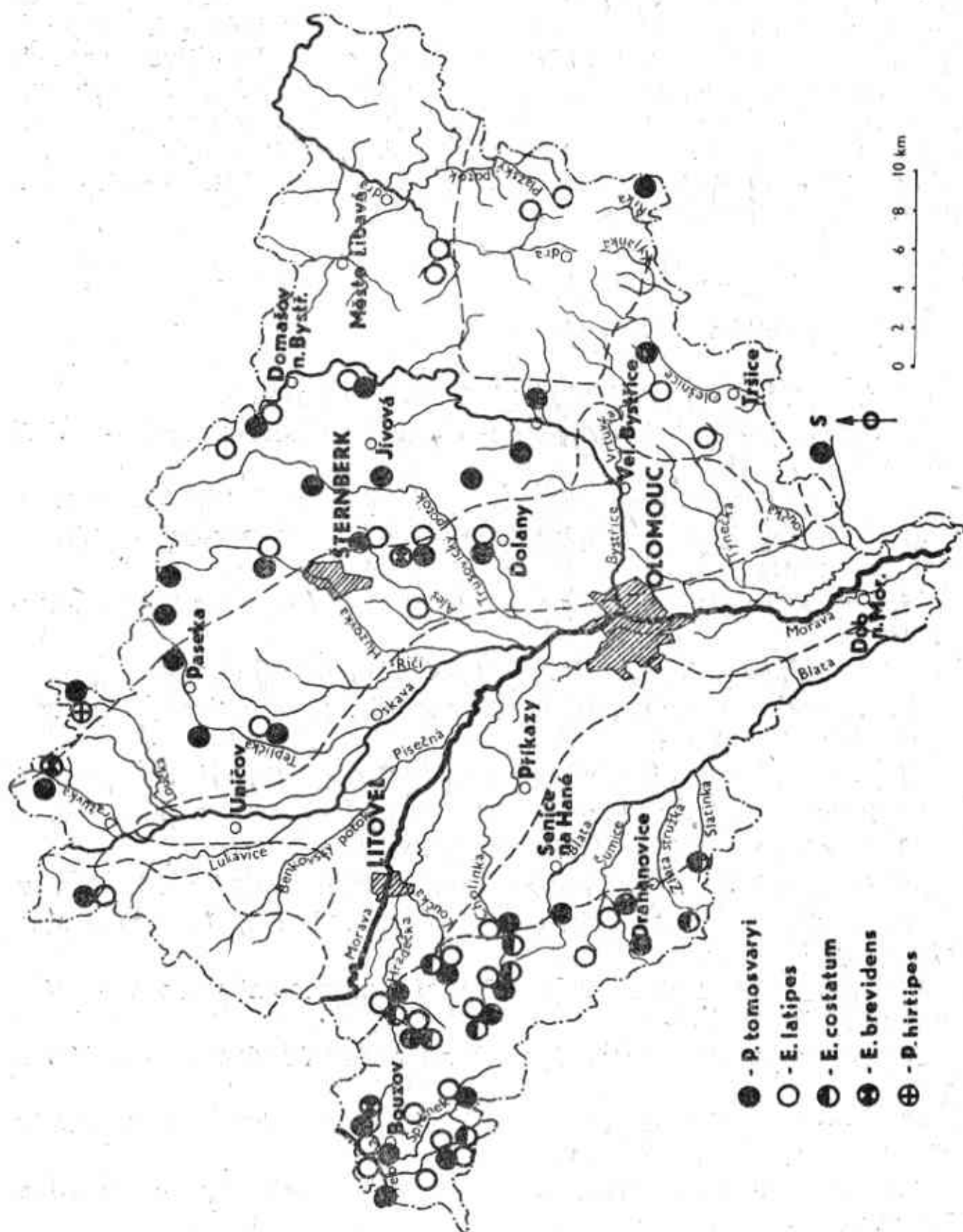

Obr. 1. Přehled navštěvovaných lokalit v okrese Olomouc. Popis lokalit s výskytem muchniček je uveden v textu se shodným číslováním jako na mapě.

mologickou pinzetou vždy po dobu 15 minut, byly ukládány do sílonových sáčků a v laboratoři fixovány 96 % alkoholem. Odběry byly prováděny většinou v jarních měsících; na 3 lokalitách průběžně během celého vegetačního období (1977) v 1 měsíčních intervalech. Navštěvované lokality, včetně lokalit na kterých nebyly muchničky nalezeny jsou vyznačeny na obr. č. 1. Celkem bylo navštěvováno 64 lokalit s výskytem muchniček, určeno bylo 18 druhů a zpracováno 185 vzorků.

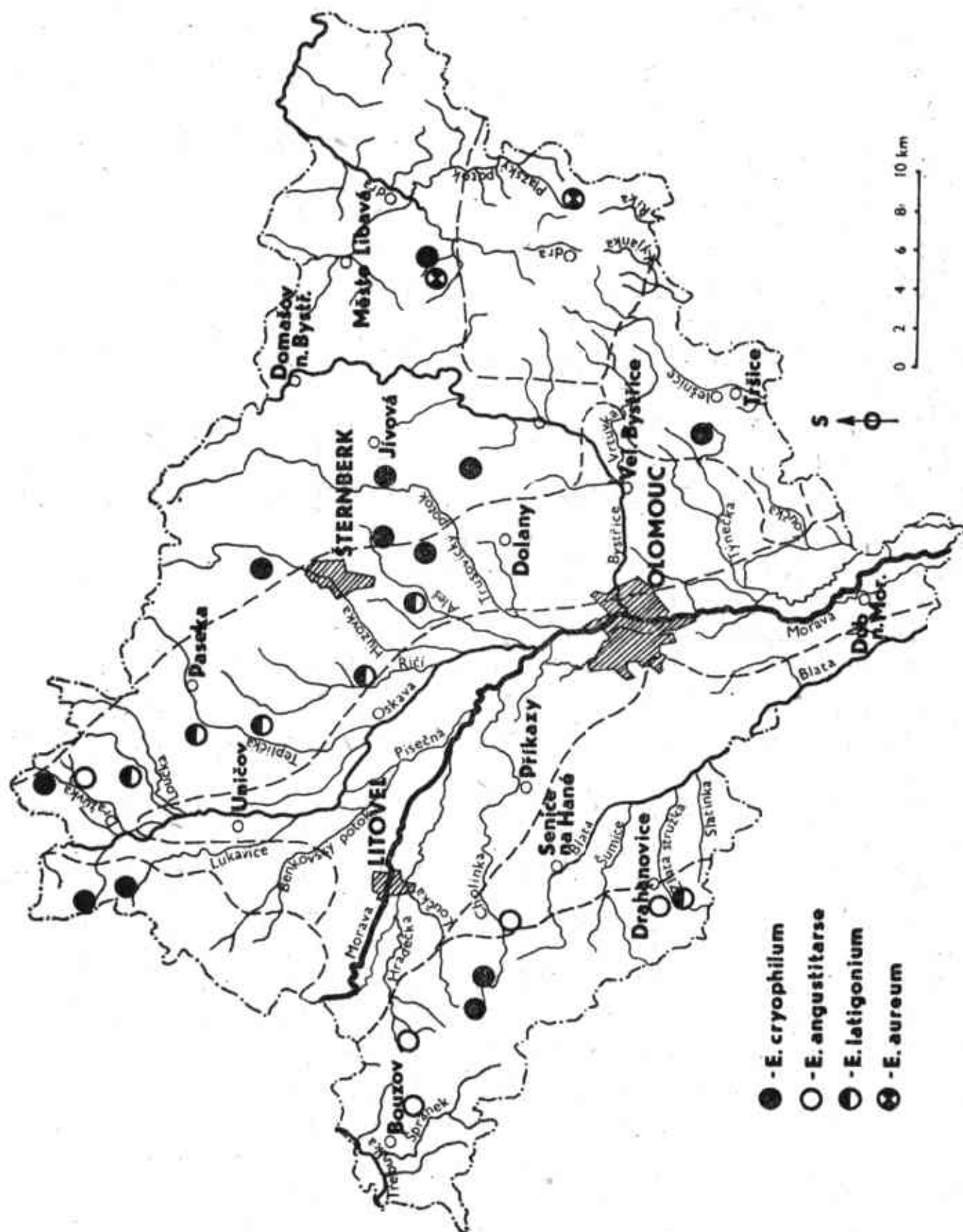
Přehled nalezišť (obr. 1)

1. Řeka Třebůvka východně od Kozova, 280 m n. v.
2. Pravý přítok Třebůvky mezi Kozovem a Blažovem v lese, 345 m n. v.
3. Levý přítok potoka předcházející lokality v lese, 365 m n. v.
4. Potok Špránek u jižního okraje vesnice Bouzov-Doly u okraje lesa, 280 m n. v.
5. Pravý přítok Třebůvky ve vesnici Kadeřín pod požární nádrží, 437 m n. v.
6. Pravý přítok Třebůvky ve vesnici Jeřmaň, 285 m n. v.
7. Bouzov, les východně od vesnice, odchyt při pokusu sání krve na člověku, 400 m n. v.
8. Pravý přítok Třebůvky západně od obce Podolí, 350 m n. v.
9. Pravý přítok Špránku u Bouzova nad hřbitovem, 390 m n. v.
10. Potok Špránek ve vesnici Javoříčko, 475 m n. v.
11. Levý přítok Hradečky jihozápadně osady Pateřín, 295 m n. v.
12. Hradečka (pravý přítok Moravy) západně od Mladče u státní silnice, 265 m n. v.
13. Pravý přítok Moravy protékající Haňovicemi u obce N. Ves, potok Loučka, 295 m n. v.
14. Potok Loučka severozápadně od osady Loučka v lese, 390 m n. v.
15. Potok Loučka severozápadně osady Loučka nad silničním přejezdem pod lesem, 350 m n. v.
16. Potok Cholinka na severozápadním okraji Vesnice Cholína, 290 m n. v.
17. Potok Blata u obce Senička pod lesem, 260 m n. v.
18. Potok Baběnek západně od Náměště na Hané 100 m pod pramenem, 360 m n. v.

Obr. 2. Mapa lokalit s prokázaným výskytem druhů: *P. tomosvaryi* = *P. nigripes*, *E. latipes*, *E. costatum*, *E. brevidens*, *P. hirtipes*.

19. Potok Šumice JZ od Náměště na Hané u koupaliště, 250 m n. v.
20. Potok Šumice jihozápadně od Náměště na Hané 2 km, v lese, 260 m n. v.
21. Pravý přítok Blaty (Zlatá Stružka) u Kníniček v polích, 270 m n. v.
22. Pravý přítok Blaty u Lhoty pod Kosířem v lese, 315 m n. v.
23. Potok Slatinka před průtokem Slatinicemi, 248 m n. v.
24. Pravý přítok Oskavy severozápadně od vesnice Nová Hradečná pod lesem, 300 m n. v.
25. Potok Selka (Lukavice) severozápadně od Troubelic nad vodní nádrží v polích, 275 m n. v.
26. Potok Huntava pod Rešovským vodopádem [okres Bruntál], 400 m n. v.
27. Levý přítok Oskavy (Dražůvka) severně od vesnice Břevenec v lese, 325 m n. v.
28. Levý přítok Oskavy (Rakovec) u vesnice Břevenec v lukách, 285 m n. v.
29. Potok Loučka u silnice Šumvald— Horní Sukolom, 245 m n. v.
30. Potok Teplička mezi Pasekou a Haukovicemi, 255 m n. v.
31. Potok Teplička ve vesnici Újezd u Uničova, 238 m n. v.
32. Potok v poli mezi Rybníčkem a Újezdem u Uničova, 241 m n. v.
33. Pravý přítok Rybného potoka v obci Rybníček u Uničova, 241 m n. v.
34. Potok Teplička mezi Paseckým Žlebem a Pasekou, 330 m n. v.
35. Potok Teplička severovýchodně od Paseckého Žlebu, 380 m n. v.
36. Potok Sitka, jižně od Húzové na hranici okresu, 520 m n. v.
37. Stružka vedle Sitky u Dolního Žlebu (Šternberk), 320 m n. v.
38. Rybný potok v osadě Hnojice, 224 m n. v.
39. Řeka Oskava ve vesnici Štěpánov, 223 m n. v.
40. Potok Aleš u vesnice Štarnov, 225 m n. v.
41. Potok Aleš u obce Domašov u Šternberka, 380 m n. v.
42. Stružka v Laštanech u hájovny na okraji lesa, 270 m n. v.
43. Pravý přítok Bystřice (Hrušový potok) u silnice Horní Loděnice — Moravský Beroun, 580 m n. v.
44. Pravý přítok Bystřice (Hrušový potok) těsně před ústím do Bystřice, 550 m n. v.

Obr. 3. Mapa lokalit s prokázaným výskytem druhů: *E. cryophilum*, *E. angustitarse*, *E. latigonium*, *E. aureum*.

45. Trusovický potok u Těšíkova, 385 m n. v.
46. Levý přítok Trusovického potoka u Jívové, 360 m n. v.
47. Pravý přítok Bystřice u Jívové, 445 m n. v.
48. Potok mezi Věskou a Pohořanami (Dolanský potok) u Dolan, 380 m n. v.
49. Pravý přítok Dolanského potoka u silnice Dolany-Bělkovice, 249 m n. v.
50. Pravý přítok Bystřice nad Radíkovem (Lošovský potok), 365 m n. v.
51. Pravý přítok Bystřice západně od n. p. Moravia v Hlubočkách asi 1—2 km nad ústím, 320 m n. v.
52. Pravý přítok Bystřice severně od Lošova (Lošovský potok), 320 m n. v.
53. Levý přítok Bystřice v Hlubočkách ve vsi, 380 m n. v.
54. Levý přítok Vrtůvky mezi Kocourovcem a Daskabátem, 330 m n. v.
55. Potok Olešnice u Daskabátu, 350 m n. v.
56. Levý přítok Odry u silnice Libavá-Kozlov, 540 m n. v.
57. Odra pod můstkem silnice Libavá-Kozlov, 504 m n. v.
58. Pravý přítok Odry u silnice Libavá-Kozlov, 590 m n. v.
59. Plazský potok pod pramenem u silnice Libavá-Kozlov, 640 m n. v.
60. Pravý přítok Jezernice východně od obce Slavkov (k. ú. Libavá), 470 m n. v.
61. Týnečka východně od Čechovic (Velkého Týnce), 270 m n. v.
62. Stružka u vesnice Vacanovice (levý přítok Týnečky), 280 m n. v.
63. Olešnice východně od vesnice Kokory (okres Přerov), 225 m n. v.
64. Potok Huntava 3 km severně od Dlouhé Loučky u hranice okresu, 340 m n. v.

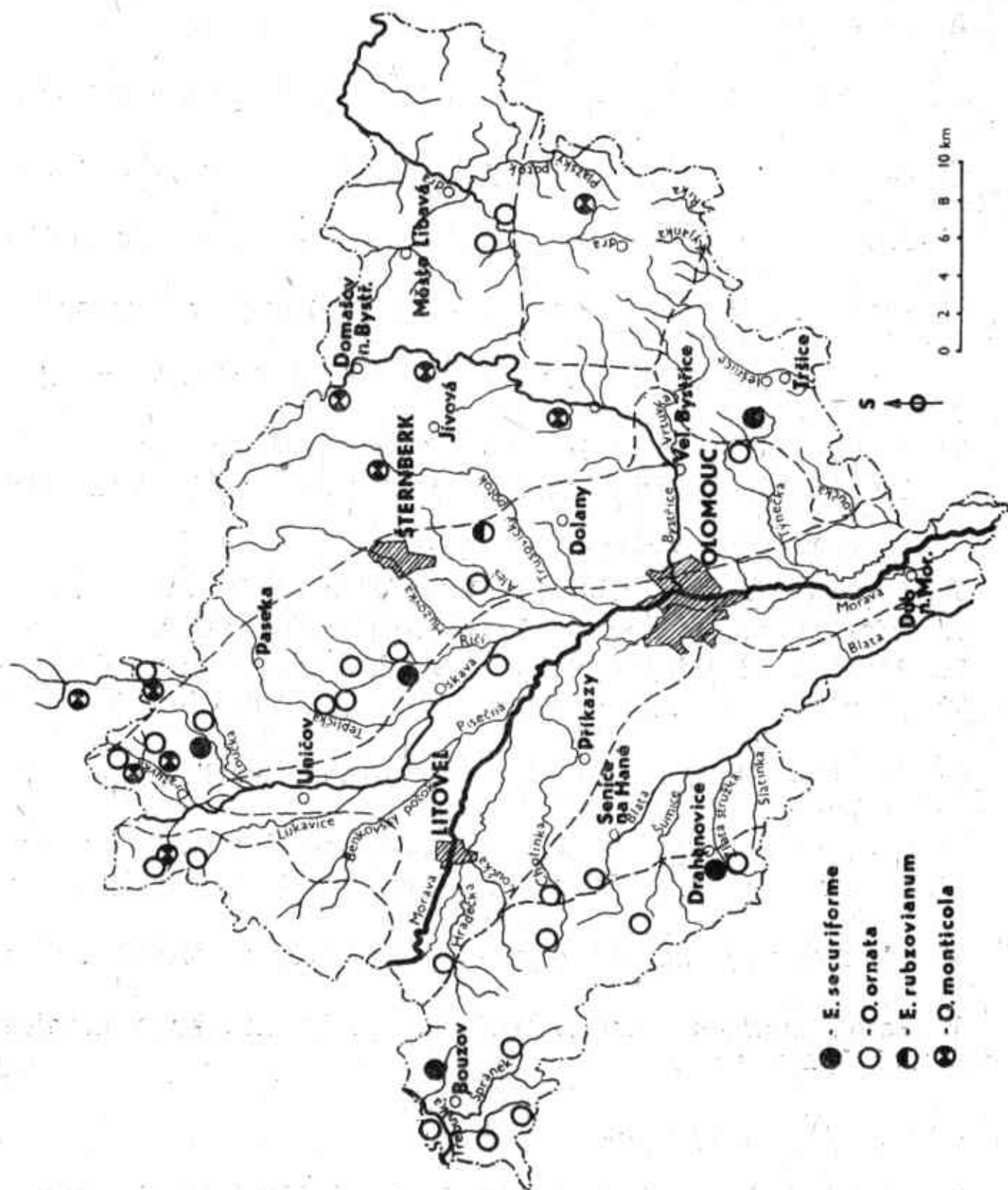
Přehled nalezených druhů

Vysvětlivky: lr=larva; k=kukla; k. ex=kuklová exuvie; zám=zámotek

1. *Prosimulium hirtipes* (FRIES, 1824)

Tento vysokohorský a severský druh nalezen pouze na 1 lokalitě Nízkého Jeseníku u hranice okresu.

Přehled nálezů [obr. 2]: Lokalita č. 64 — 30. 4. 1980, 51 lr.

Obr. 4. Mapa lokalit s prokázaným výskytem druhů:
E. securiforme, *Od. ornata*, *E. rubzovianum*, *Od. monticola*.

2. *Prosimulium tomosvaryi* ENDERLEIN, 1921 (syn=*P. nigripes* ENDERLEIN, 1925, *P. pseudohirtipes* SMART, 1945).

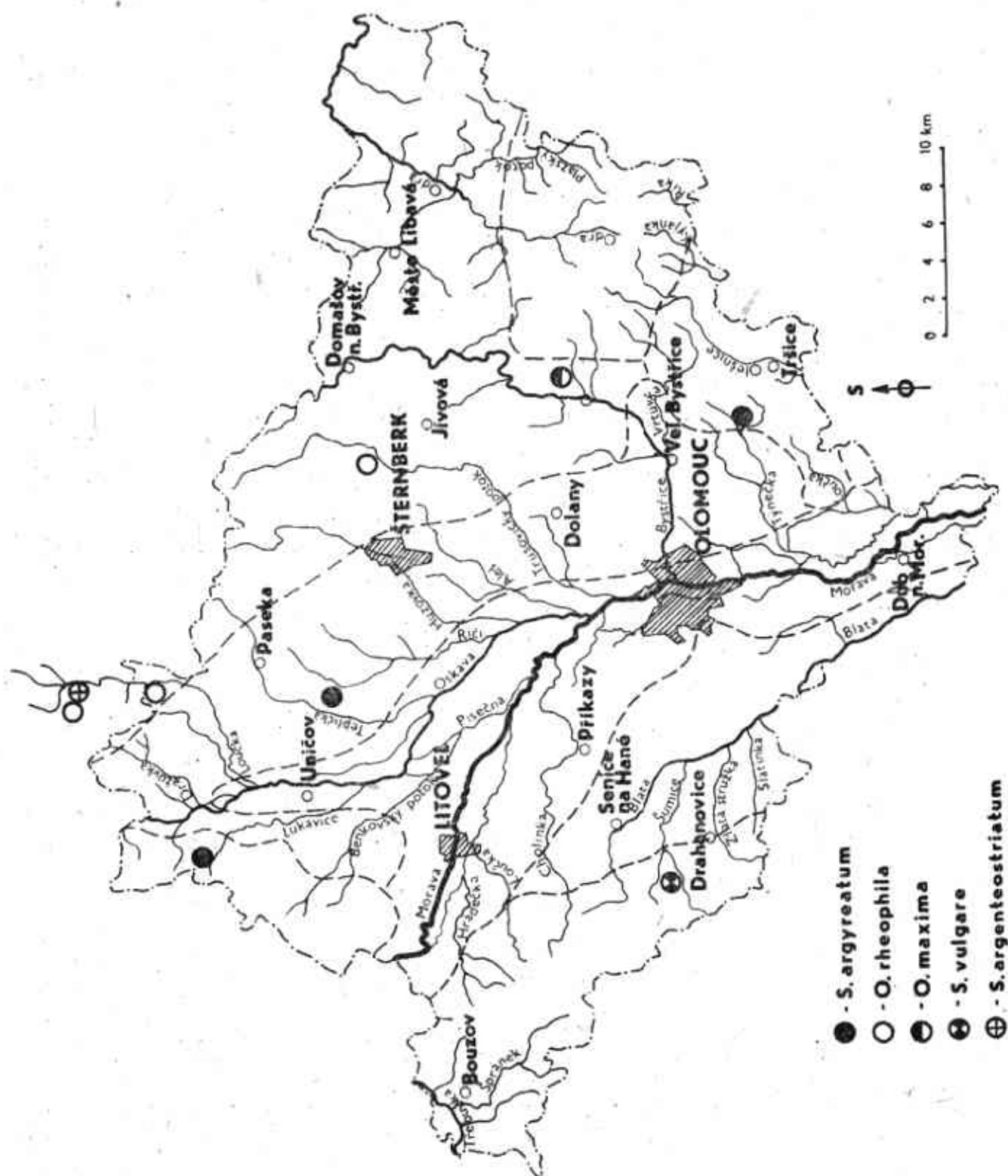
Jediná generace do roka (duben, květen) samice se živí krví. Náleží v okrese Olomouc k epidemiologicky významným druhům s masovým výskytem ve všech oblastech výskytu muchniček.

Přehled nálezů (obr. 2): Lok. č. 1 — 9. 4. 1975, 4 lr; 3 — 25. 4. 1978, 20 lr; 4 — 9. 4. 1975, 78 lr; 6 — 22. 4. 1976, 38 lr; 10 — 9. 4. 1975, 24. lr; 11 — 22. 4. 1976, 3 lr; 12 — 25. 4. 1978, 17 lr; 13 — 30. 3. 1978, 19 lr; 14 — 7. 4. 1977, 178 lr; 15 — 7. 4. 1977, 228 lr, 7. 6. 1977, lr; 16 — 7. 4. 1977, 5 lr; 17 — 30. 3. 1978, 11 lr; 19 — 30. 3. 1978, 510 lr; 20 — 30. 3. 1978, 352 lr; 24 — 26. 4. 1976, 12 lr, 1 k; 27 — 26. 4. 1976, 110 lr, ♂; 30 — 3. 4. 1978, 2 lr; 32 — 3. 4. 1978, 3 lr; 34 — 3. 4. 1978, 103 lr; 35 — 3. 4. 1978, 28 lr; 36 — 3. 4. 1978, 204 lr; 37 — 29. 4. 1976, 2 lr; 41 — 15. 4. 1977, 17 lr; 42 — 29. 4. 1976, 1 lr; 44 — 15. 4. 1977, 34 lr, 1 k; 45 — 15. 4. 1975, 68 lr; 46 — 15. 4. 1975, 119 lr; 47 — 15. 4. 1977, 123 lr, 1 k; 48 — 29. 4. 1976, 32 lr; 49 — 3. 4. 1978, 32 lr; 51 — 15. 4. 1975, 109 lr; 53 — 15. 4. 1975, 24 lr; 55 — 3. 5. 1977, 1 lr; 60 — 3. 5. 1977, 1 lr; 63 — 22. 4. 1977, 3 lr; 64 — 30. 4. 1980, 64 lr.

3. *Eusimulium latipes* (MEIGEN, 1804)

Má během roku 2—3 generace, samice se živí krví. Vzhledem k masovému výskytu prakticky v celé sledované oblasti okresu s výskytem muchniček patří k epidemiologicky nejvýznamnějším druhům.

Přehled nálezů (obr. 2): Lok. č. 2 — 25. 4. 1978, 2 lr; 3 — 25. 4. 1978, 1 lr, 3 k; 4 — 9. 4. 1975, 2 lr, 1 k; 5 — 25. 4. 1978, 1 k; 6 — 22. 4. 1976, 7 lr, 1 k; 9 — 9. 4. 1975, 8 lr, 17 k, 2 zám; 10 — 9. 4. 1975, 1 k, 1 zám; 11 — 22. 4. 1976, 4 lr; 12 — 25. 4. 1978, 8 lr, 1 k; 13 — 30. 3. 1978, 1 lr; 14 — 7. 4. 1977, 2 lr, 1 k, 7. 6. 1977, 3 lr, 9. 8. 1977, 10 lr, 5 k; 15 — 7. 4. 1977, 3 lr, 7. 6. 1977, 11 lr, 6 k, 6. 7. 1977, 40 lr, 22 k, 9. 8. 1977, 1 lr, 3 k; 16 — 7. 4. 1977, 2 lr, 7. 6. 1977, 8 lr, 6. 7. 1977, 1 lr, 9. 11. 1977, 1 lr, 1 k; 18 — 7. 4. 1977, 53 lr, 2 k; 21 — 30. 3. 1978, 8 lr, 4 k; 24 — 26. 4. 1976, 2 lr; 32 — 3. 4. 1978, 5 lr, 2 k; 37 — 29. 4. 1976, 2 lr, 2 k; 40 — 3. 4. 1978, 12 lr, 3 k; 41 — 15. 4. 1977, 5 lr, 5 k; 42 — 29. 4. 1976, 69 lr, 2 k; 43 — 15. 4. 1977, 110 lr; 44 — 15. 4. 1977, 91 lr, 10 k; 47 — 15. 4. 1977, 3 lr, 6 k; 49 — 3. 4. 1978, 7 lr, 1 k; 54 — 3. 5. 1977, 2 lr; 56 — 18. 8. 1978, 18 lr, 1 k; 57 — 18. 8. 1978, 9 lr; 58 — 18. 8. 1978, 41 lr; 59 — 18. 8. 1978, 9 lr, 3 k; 62 — 22. 4. 1977, 7 lr.

Obr. 5. Mapa lokalit s prokázaným výskytem druhů:
S. (S.) argyreatum, *Od. rheophila*, *Od. maxima*, *S. (S.) vulgare*,
S. (Cl.) argenteostriatum.

4. *Eusimulium costatum* (FRIEDERICH, 1920)

Druh má 3 generace do roka, z epidemiologického hlediska je bezvýznamný. V okrese Olomouc jsme jej našli pouze v západní části Konické vrchoviny, kde je však zřejmě hojný.

Přehled nálezů (obr. 2): Lok. č. 5 — 25. 4. 1978, 23 lr; 11 — 22. 4. 1976, 10 lr, 12 k, 1 zám; 12 — 25. 4. 1978, 7 lr; 13 — 30. 3. 1978, 1 lr; 14 — 7. 4. 1977, 3 lr, 7. 6. 1977, 1 lr, 9. 8. 1977, 10 lr; 15 — 7. 6. 1977, 4 lr, 2 k, 6. 7. 1977, 37 lr, 9. 8. 1977, 1 lr, 2 k, 5. 9. 1977, 6 k, 9. 11. 1977, 17 lr; 16 — 7. 4. 1977, 3 lr, 2 k, 6. 7. 1977, 16 lr, 5. 9. 1977, 1 lr, 9. 11. 1977, 31 lr; 22 — 30. 3. 1978, 30 lr, 1 k; 23 — 19. 4. 1978, 124 lr, 27 k.

5. *Eusimulium brevidens* RUBCOV, 1956

2—3 generace do roka, sání krve nebylo dosud prokázáno. Námi byl prokázán v Konické vrchovině i na úpatí Nízkého Jeseníku.

Přehled nálezů (obr. 2): Lok. č. 6 — 22. 4. 1976, 1 lr, 2 k; 27 — 26. 4. 1976, 1 lr; 42 — 29. 4. 1976, 49 lr.

6. *Eusimulium cryophilum* RUBCOV, 1959

2—3 generace do roka, sání krve nebylo dosud prokázáno. Na Olomoucku zřejmě běžný téměř ve všech oblastech s výskytem muchniček. Nenalezli jsme jej pouze v Oderských vrších.

Přehled nálezů (obr. 3): Lok. č. 14 — 6. 7. 1977, 38 lr, 1 k, 9. 8. 1977, 100 lr, 40 k, 5. 9. 1977, 48 lr, 8 k, 9. 11. 1977, 81 lr, 19 k; 15 — 7. 6. 1977, 1 k, 6. 7. 1977, 15 lr, 20 k, 5. 9. 1977, 13 lr, 9 k, 9. 11. 1977, 1 lr, 9 k; 24 — 26. 4. 1976, 1 lr; 25 — 26. 4. 1976, 1 lr; 27 — 26. 4. 1976, 4 lr; 37 — 29. 4. 1976, 4 lr, 1 k; 41 — 15. 4. 1977, 7 lr, 8 k; 42 — 29. 4. 1976, 29 lr, 2 k; 46 — 15. 4. 1975, 1 lr, 1 k; 48 — 29. 4. 1976, 1 lr; 56 — 18. 8. 1978, 7 lr; 62 — 22. 4. 1977, 7 lr.

7. *Eusimulium angustitarse* (LUNDSTRÖM, 1911)

Krevsající druh, 2—3 generace do roka. Námi zjištěn z Konické vrchoviny a z nížin.

Přehled nálezů (obr. 3): Lok. č. 9 — 9. 4. 1975, 4 lr; 11 — 22. 4. 1976, 8 lr; 16 — 7. 4. 1977, 15 lr, 1 k, 9. 8. 1977, 1 k, 5. 9. 1977, 6 lr; 21 — 30. 3. 1978, 2 lr; 28 — 26. 4. 1976, 1 lr, 1 k.

Orografický celek

Pořadové číslo
a název druhu

	Konická vrchovina	Hornomor. úval + tabule	Úsovská pahorkatina	Nízký jeseník	Oderské vrchy	Tršický stupeň
1. <i>P. hirtipes</i>	—	—	—	+	—	—
2. <i>P. tomosvaryi</i>	+	+	+	+	+	+
3. <i>E. latipes</i>	+	+	+	+	+	+
4. <i>E. costatum</i>	+	—	—	—	—	—
5. <i>E. brevidens</i>	+	+	—	+	—	—
6. <i>E. cryophilum</i>	+	+	+	+	—	+
7. <i>E. angustitarse</i>	+	+	—	—	—	—
8. <i>E. latigonium</i>	+	+	—	—	—	—
9. <i>E. aureum</i>	—	—	—	+	+	+
10. <i>E. securiforme</i>	+	+	—	—	—	—
11. <i>E. rubzovianum</i>	—	—	—	+	—	—
12. <i>Od. ornata</i>	+	+	+	+	+	—
13. <i>Od. monticola</i>	—	+	+	+	+	—
14. <i>Od. rheophila</i>	—	—	—	+	—	—
15. <i>Od. maxima</i>	—	—	—	+	—	—
16. <i>S. (S.) vulgare</i>	+	—	—	—	—	—
17. <i>S. (S.) argyreatum</i>	—	+	+	—	—	+
18. <i>S. (Cl). argenteostriatum**</i>	—	—	—	+	—	—

** — nalezen mimo okres Olomouc

Tab. 1. Srovnání simulofauny orografických celků okresu Olomouc (prokázaný výskyt druhu označen *).

8. *Eusimulium latigonium* RUBCOV, 1956

Často bývá nalézán ve výtocích z rybníků. Krevsající druh. Nalezali jsme jej v rovinatější krajině v západní části okresu a v severní části v okolí Uničova, kde jsou hojnější rybníky.

Přehled nálezů (obr. 3): Lok. č. 21 — 30. 3. 1978, 1 lr; 29 — 23. 9. 1977, 7 lr, 12 k; 30 — 3. 4. 1978, 4 lr; 32 — 3. 4. 1978, 14 lr, 3 k; 38 — 3. 4. 1978, 39 lr; 40 — 3. 4. 1978, 30 lr, 12 k.

9. *Eusimulium aureum* (FRIES, 1824)

Patrně jediná generace do roka, samice se živí krví obratlovců. Vzhledem k omezenému výskytu nemá větší epidemiologický význam. Nalezli jsme jej pouze v nejstudenější oblasti Oderských vrchů a Nízkého Jeseníku.

Přehled nálezů (obr. 3): Lok. č. 56 — 18. 8. 1978, 3 lr, 3 k; 59 — 18. 8. 1978, 11 lr, 1 k.

10. *Eusimulium securiforme* RUBCOV, 1956

Krevsající druh s 1—2 generacemi do roka. Zjistili jsme jeho výskyt na několika místech v podhorských oblastech Konické vrchoviny, v nížinách a v Tršickém stupni.

Přehled nálezů (obr. 4): Lok. č. 8 — 22. 4. 1976, 1 lr; 21 — 30. 3. 1978, 3 lr; 29 — 23. 9. 1977, 1 lr; 38 — 3. 4. 1978, 10 lr; 62 — 22. 4. 1977, 4 lr, 1 k.

11. *Eusimulium rubzovianum* SERBAN, 1961

Nalezen pouze na 1 lokalitě na úpatí Nízkého Jeseníku v podhorském potůčku tekoucím mezi lesem a loukou.

Přehled nálezů (obr. 4): Lok. č. 42 — 29. 4. 1976, 8 lr.

12. *Odagmia ornata* (MEIGEN, 1818)

Larvy po celý rok, samice tohoto druhu velmi dotěrně bodají. Masový výskyt byl prokázán ve všech oblastech okresu Olomouc s výskytem muchniček mimo Tršického stupně. Největší počty ve vzorcích byly zjištěny východně od Uničova v rovinaté podhorské krajině.

Přehled nálezů (obr. 4): Lok. č. 2 — 25. 4. 1978, 14 lr; 4 — 9. 4. 1975, 1 lr; 5 — 25. 4. 1978, 2 lr, 1 k; 10 — 9. 4. 1975, 4 lr, 8 k, 5 zám; 12 — 25. 4. 1978, 7 lr, 2 k; 15 — 6. 7. 1977, 6 lr, 15 k, 9. 8. 1977, 1 lr, 5. 9. 1977, 1 lr; 16 — 7. 6. 1977, 6 lr, 6. 7. 1977, 5 k; 17 — 30. 3. 1978, 2 lr; 18 — 7. 4. 1977, 1♀; 21 — 30. 3. 1978, 16 lr, 8 k; 24 — 26. 4. 1976, 6 lr, 1 k, 7 k. ex, 3 zám; 25 — 26. 4. 1976, 1 lr; 27 — 26. 4. 1976, 1 lr; 28 — 26. 4. 1976, 11 lr, 3 k, 1 zám; 29 — 23. 9. 1977, 95 lr, 60 k, 1♀, 1♂; 31 — 3. 4. 1978, 25 lr; 32 — 3. 4. 1978, 39 lr, 15 k; 33 — 3. 4. 1978, 2 lr, 1 k; 38 — 3. 4. 1978, 31 lr, 4 k; 39 — 25. 4. 1978, 7 lr; 40 — 3. 4. 1978, 40 lr, 20 k; 56 — 18. 8. 1978, 22 lr, 5 k; 57 — 18. 8. 1978, 61 lr; 61 — 22. 4. 1977, 2 k; 64 — 30. 4. 1980, 5 lr.

13. *Odagmia monticola* (FRIEDERICH, 1920)

Dvě generace do roka, krevsající druh. V okrese Olomouc zjištěn v Nízkém Jeseníku, v Úsovské pahorkatině a v Oderských vrších.

Přehled nálezů (obr. 4): Lok. č. 24 — 26. 4. 1976, 2 lr; 26 — 26. 7. 1977, 10 lr, 2 k; 27 — 26. 4. 1976, 49 lr, 10 k; 28 — 26. 4. 1976, 1 lr; 44 — 1. 8. 1978, 1♀; 45 — 15. 4. 1975, 24 lr; 47 — 15. 4. 1977, 2 lr; 51 — 15. 4. 1975, 15 lr, 1 k; 58 — 18. 8. 1978, 18 lr, 1 k; 64 — 30. 4. 1980, 93 lr, 5 k.

14. *Odagmia rheophila* KNOZ, 1961

Krevsající druh se 2—3 generacemi do roka. V okrese Olomouc jsme jej našli pouze v Nízkém Jeseníku.

Přehled nálezů (obr. 5): Lok. č. 26 — 26. 7. 1977, 9 lr, 1 k; 45 — 15. 4. 1975, 24 lr; 64 — 30. 4. 1980, 126 lr, 25 k.

15. *Odagmia maxima* KNOZ, 1961

Nalezli jsme pouze 1 larvu v oblasti Nízkého Jeseníku.

Přehled nálezů (obr. 5): Lok. č. 53 — 15. 4. 1975, 1 lr.

16. *Simulium (Simulium) vulgare* RUBCOV, 1956

Krevsající druh. Nalezli jsme jej pouze v Konické vrchovině.

Přehled nálezů (obr. 5): Lok. č. 20 — 31. 5. 1978, 2 k.

17. *Simulium (Simulium) argyreatum* (MEIGEN, 1838)

Krevsající druh se třemi až čtyřmi generacemi do roka, má značný epidemiologický význam. Nalezli jsme jej na severu okresu na Uničovsku a na Tršicku, v oblastech, kde se vyskytují rybníky.

Přehled nálezů (obr. 5): Lok. č. 25 — 26. 4. 1976, 12 lr; 32 — 3. 4. 1978, 2 k; 61 — 22. 4. 1977, 1 lr.

18. *Simulium (Cleistosimulium) argenteostriatum* (STROBL, 1898)

Jediná generace do roka, krevsající druh. Nalezli jsme jej pouze mimo okres Olomouc, na Bruntálsku pod Rešovským vodopádem.

Přehled nálezů (obr. 5): Lok. č. 26 — 26. 7. 1977, 2 lr.

Srovnání simuliofauny orografických celků okresu Olomouc

Celkem bylo zjištěno v okrese Olomouc 17 druhů čel. Simuliidae (tab. 1), což je ve srovnání s výskytem v sousedním okrese Bruntál přibližně poloviční počet (KNOZ, PEJČOCH, 1977). Poměrně nízký výskyt muchniček je dán zřejmě silným znečištěním nížinných toků okresu v oblasti Hornomoravského úvalu a v přilehlé tabuli (obr. 1). Jen v horských a kopcovitých soustavách je výskyt muchniček větší, avšak na počet druhů poměrně chudý. V Konické vrchovině jsme zjistili 10 druhů, v Úsovské pahorkatině 6, v Nízkém Jeseníku 12, v Oderských vrších (kde bylo provedeno poměrně málo sběrů) jen 5 druhů a v Tršickém stupni rovněž jen 5. V části patřící k Hornomoravskému úvalu včetně přilehlé tabule jsme našli 10 druhů.

V Konické vrchovině jsme našli jako dominantní druhy *P. tomosvaryi*, *E. latipes*, *E. costatum* a *Od. ornata*. Z nížinných druhů jsme zde našli *E. latigonium*.

V Úsovské pahorkatině byly provedeny odběry pouze na malém území. Dominují zde druhy *Od. ornata* a *E. cryophilum*.

V Nízkém Jeseníku je dominantním druhem *P. tomosvaryi*, dále následují *E. latipes*, *E. cryophilum* a *Od. monticola*. Pozoruhodný zde byl nález vysokohorského a studenomilného druhu *P. hirtipes*, nález *S. argenteostriatum* (mimo okres Olomouc) a *E. aureum*. Překvapivý je poměrně nízký výskyt *Od. ornata*. Ojedinele zde byly nalezeny druhy *E. rubzovianum*, *Od. rheophila* a *Od. maxima*.

Oderské vrchy jsme navštěvovali jen příležitostně v jejich malé části. Zajímavý zde byl nález *E. aureum*.

V Tršickém stupni jsme našli druhy charakteristické spíše pro nižší polohy, jako je *E. securiforme*, *S. argyreatum*, kromě běžných,

vesměs podhorských druhů, jako je *P. tomosvaryi*, *E. latipes* a *E. cryophilum*.

V Hornomoravském úvalu spolu s přilehlou tabulí jsme nalézali v přítocích Moravy řadu podhorských druhů zejména v tocích poblíž mateřských horských útvarů (*P. tomosvaryi*, *E. latipes*, *E. angustitarse*, *E. cryophilum*, *S. argyreatum*, *E. securiforme*, *E. latigonium*). Dominantním druhem je zde *Od. ornata*, který byl zjištěn jako jediný ve vlastním Hornomoravském úvalu.

Zdravotnický význam muchniček v okrese Olomouc

Ze zdravotnického hlediska je v okrese Olomouc nejvýznamnější druh *Od. ornata*, který je hojný zejména v hustě zalidněných částech okresu, dále *E. latipes* a hojný druh *P. tomosvaryi*. Dále se vyskytují krevsající druhy *E. latigonium*, *E. angustitarse*, *E. securiforme* a omezeně *E. aureum*. Z rodu *Odagmia* je významná ještě *Od. monticola*, menší význam má nepočetná *Od. rheophila* a vzácná *Od. maxima*. Z rodu *Simulium* je významná *S. (S.) argyreatum*, zatím co *S. (S.) vulgare* se vyskytuje ojediněle. Muchnička *E. costatum*, početná v Konické vrchovině, krev nesaje, rovněž u druhů *E. cryophilum* a *E. brevidens* nebylo sání krve dosud prokázáno.

V souladu s nižším výskytem muchniček v okrese Olomouc nebývají hlášeny stížnosti na jejich kalamitní výskyt. Během našich výzkumů jsme však zjistili, že ke kalamitám místního významu dochází, a to zejména v horských oblastech Nízkého Jeseníku. Cíleným šetřením ve 12 letních dětských táborech, provedeným ve 2—3 turnusech v r. 1978 a 1979 jsme zjistili, že ke kalamitám dochází jen ojediněle (obr. 6). Jednalo se o 2 letní dětské tábory — v Dlouhé Loučce a ve Šternberku v osadě Horní Žleb. Hojný výskyt byl zaznamenán také v Domašově nad Bystřicí, Jívové, Těšíkově a nízký nebo ojedinělý výskyt v Domašově nad Bystřicí (jiný tábor), v Domašově nad Bystřicí — osadě Heroltovice, Javoříčku, Hlubočkách, Bouzově a Tršicích. Pouze v táboře v Troubelicích výskyt muchniček zjištěn nebyl.

Podle hlášení obvodní lékařů získaných dotazníkovou akcí v roce 1978 způsobují muchničky v okrese Olomouc ročně 3—9 flegmón, které si vyžadují pracovní neschopnost i chirurgické zákroky. Jedná se o oblasti Šternberska, Bouzovska, okolí Velkého Týnce a Choliny.

Jako přenašeči nákaz dosud nebyly muchničky v okrese Olomouc sledovány.

Hubení muchniček se v okrese Olomouc cíleně neprovádí z důvodů šetření biocenózy. K jistému omezení výskytu dochází při asanování okolí letních dětských táborů proti klíšťatům, které se provádí

bariérově většinou organofosfáty (Metation, Actellic). Ochrana před muchničkami se soustřeďuje na osobní ochranu používáním a doporučováním repelentů dostupných v drogériích jako je Repellent 378, Repellent ve sprayi, Olej na opalování s repelentním účinkem, Color gel repellent a podobně.

Souhrn

Práce shrnuje výsledky studia rozšíření, druhového složení a zdravotnického významu čeledi muchničkovitých — *Simuliidae* (Diptera, *Nematocera*) na území okresu Olomouc, získané v letech 1977—1980.

Celkem bylo určeno 18 druhů nalezených na 64 lokalitách sledovaného území. K nejhojnějším druhům s masovým výskytem patří *Prosimulium tomosvaryi*, *Eusimulium latipes* a *Odagmia ornata*. Dále se běžně vyskytují druhy *Eusimulium cryophilum*, *E. latigonium*, *E. angustitarse*, *E. securiforme*, *Odagmia monticola* a v západní části okresu *E. costatum*. Méně často se vyskytují *E. brevidens*, *S. argyreatum*, *Od. rheophila*, ojediněle byly nalezeny druhy *P. hirtipes*, *E. aureum*, *Od. maxima*, *S. vulgare*, *E. rubzovianum* a mimo okres, na Bruntálsku *S. argenteostriatum*. Výskyt jednotlivých druhů byl hodnocen podle orografických celků.

Ze zdravotnického hlediska mají největší význam krevsající, masově se vyskytující druhy v pořadí *Od. ornata*, *E. latipes* a *P. tomosvaryi*, dále jsou významné *E. latigonium*, *E. angustitarse*, *E. securiforme*, *Od. monticola* a *S. argyreatum*, ostatní druhy jsou méně početné nebo nekrevsající (*E. costatum*).

Kalamitní výskyt byl zaznamenán jen v ojedinělých případech ve vyšších polohách při okrajích území okresu.

Použitá literatura

KNOZ J. (1963): K izučeníju mošek (Diptera, Simuliidae) Vysokovo Jesenika i okrestnostěj sela Mírov. — Acta faun. ent. Mus. nat. Pragae 9 (81): 179—229.

KNOZ J. (1965): To identification of Czechoslovakian black — flies (Diptera, Simuliidae). — Folia Fac. Sci. Nat. UJEP, Biol. 2, VI, sv. 5: 1—52.

KNOZ J., PEJČOCH M. (1977): Rozšíření a zdravotnický význam čeledi muchničkovitých — Simuliidae (Diptera, Nematocera) v okrese Bruntál. — Scripta Fac. Sci. UJEP Brunensis, Biol. 3, 7: 87—108.

NOHEL J. (1964): Výskyt onemocnění po bodnutí muchničkou na Ostravsku. — Prakt. lék. 44 (9): 348—350.

NOVÁK V. (1956): Příspěvek k poznání muchniček (Simuliidae, Diptera) ČSR. — Věst. zool. spol. 20: 224—248.

Adresy autorů: doc. RNDr. Jan K n o z, CSc., přírodověd. fak. UJEP Brno, Kolářská 2.
RNDr. J o s e f C h m e l a, Okres. hygienická stanice Olomouc, Wolkerova 6.

K 70. NAROZENINÁM JAROSLAVA KUPKY

Láska k přírodě prolíná celým životem našeho jubilanta, který se narodil 30. března 1911 v severomoravské Třeštině. Překrásné okolí jeho rodiště — pole a louky u nedaleké Moravy, listnaté hájky i rozsáhlý les „Doubrava“ s bohatou jarní vegetací — umocňovalo jeho denní styk s přírodou a předznamenaly jeho budoucí citlivý vztah nejen k rodnému kraji, ale ke všemu krásnému, co člověka obklopuje. Jeho povolání mu umožnilo hodně cestovat, a tak po splnění pracovních úkolů si vždy našel čas k tomu, aby poznal přírodu kraje, který navštívil.

Koncem třicátých let se začíná věnovat studiu hub, všímá si jejich zeměpisného rozšíření i ekologie. V Olomouci navázal v této době spolupráci s prof. E b e r l e m a s J. O t r u b o u. Od r. 1940 spolupracoval s dr. F. S m o t l a c h o u, jemuž sděloval své poznatky z výzkumu hub. Později se stává úspěšným spolupracovníkem celostátních mykofloristických akcí, ať již šlo o přípravu monografie „Gasteromycetes“ v rámci Flóry ČSR, kdy zasílal zprávy i materiál dr. J. V. S t a ň k o v i (řada jeho sběrů — zejm. hvězdovek — je v uvedeném díle citována), nebo o akci „Mapování 100 druhů evropských makromycetů“, při níž spolupracoval především s dr. F. Š m a r d o u a s ing. K. K ř í ž e m. V r. 1979 se zapojil jako spolupracovník do nové akce „Mapování jedovatých hub v ČSR“.

Je jedním z prvních členů biologického kroužku, který se utvořil v padesátých letech při Krajském vlastivědném muzeu v Olomouci. Jako obětavý člen biologické sekce Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci každoročně vede mykologické exkurze, přednáší a uskutečňuje řadu mykologických besed. Podílel se na dvou výstavách hub v olomouckém muzeu i na přípravě exkurzí pro V. celostátní mykologickou konferenci, která se konala v Olomouci v r. 1973. Od r. 1945 bydlí v Uničově, kde vyvíjí živou poradenskou činnost. Spolupracuje s OHES při kontrolách prodeje hub na trzích v Olomouci, Uničově a Litovli.

Jaroslav Kupka se zasloužil o poznání mykoflóry v širokém okolí Olomouce, v uničovském parku našel řadu druhů, mezi nimiž vy-

niká např. bedlovnice zlatá (*Phaeolepiota aurea*), v okolí Uničova zjistil výskyt muchomůrky šiškovité (*Amanita strobiliformis*).

O svých sběrech i o mykologických zajímavostech pohotově publikoval více než 100 zpráv a sdělení ve Zprávách Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, v Mykologickém zpravodaji a nejčastěji v časopisu čs. houbařů (Mykologický sborník). Více než 30 let úspěšně plní funkci zpravodaje státní ochrany přírody a památkové péče.

S Jaroslavem Kupkou úzce spolupracuji již přes 20 let, a to jak při exkurzích a výstavách hub, tak při společných besedách, doplňování mykologického herbáře na pedagogické fakultě UP i při udržování celoroční výstavky hub ve vitríně muzea. Přeji jubilantovi upřímně, aby za pevného a stálého zdraví měl stále dosti času na na výzkum hub v přírodě a děkuji mu za vše, co doposud udělal pro mykologii Olomoucka.

Publikace Jaroslava Kupky

1948: Sbírám houby. — Čas. čs. Houbařů, Praha, 26 (1948—49): 78.

1951: Zpráva z Uničova. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 28: 79.

1955: Zpráva z Uničova. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 32: 155.

1956: Mravenci v hříbu. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 33 (1956 až 1957): 56.

1957: Příspěvek k hvězdícím (Geaster) našeho kraje. — Zpr. kraj. Vlastiv. Muzea, Olomouc, 7, no. 70: 41.

— Několik mykologických poznámek. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc, no. 71: 56.

— Příspěvek k výskytu hořce brvitého. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc, no. 72: 84.

— Palečka stopkatá — *Tulostoma mammosum* MICH. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc, no. 73: 103.

- Nález vzácnějších rostlin z okolí Uničova. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc no. 74: 115—116.
 - Chřapáč elastický — *Helvella elastica* BULL. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc, no. 74: 123.
 - Mykologické poznámky II. — Zpr. kraj. vlastiv. Muzea, Olomouc, no. 175: 136—137.
 - Ze vzpomínek na ředit. litovelského gymnázia Dr. Fürsta. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 33 (1956—57): 146.
 - Zimní nálezy. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 34 (1957 až 1958): 88.
- 1966: Lehká otrava jarními houbami. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 43: 48.
- Jarní houby v olomouckém okrese v roce 1965. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 43: 53.
 - Nález hvězdovek v Bílině. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 43: 83—84.
- 1968: Hlásí se Uničov. — Mykol. Zprav., Brno, 12:37.
- 1969: Několik mykologických poznámek. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 143: 30—32.
- Z mykologické činnosti v Olomouci. — Mykol. Zprav., Brno, 13: 34 (s A. Roztomilým).
 - Zpravodajství z Uničova. — Mykol. Zprav., Brno, 13:35.
 - Vzácnější operkulátní diskomycet z uničovského parku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 46: 102—103.
 - Skupinový nález houby ucháče biskupská čepice — *Gyromitra infula* SCHÄFF. na Litovelsku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 46: 103.
 - Jak se vyučovalo o houbách na školách za Rakouska. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 46: 134.
 - Houbařské štěstí. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 46: 134.
- 1970: Další příspěvek k houbám uničovského parku. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc no. 146: 22.

- Nová podzemka pro Olomoucko — černoušek Broomeův. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 146: 22.
- Nález muchomůrky šiškovité, *Amanita strobiliiformis* VITT. v Uničově. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 146: 23.
- Nález čirůvky znetvořené — topolové, *Tricholoma pessundatum*, var. *populinum* [LANGE] PILÁT v Uničově. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 149: 26.
- Hřib modrák, kovář — *Boletus luridus* FRIES ex SCHÄFFER. — Zpr. vlastiv. Úst. Olomouc, no. 149: 26.
- Nález muchomůrky šiškovité — *Amanita strobiliiformis* VIT. v Uničově. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 47: 88.
- Nález čirůvky znetvořené — topolové *Tricholoma pessundatum*, varieta *populinum* [LANGE] PILÁT v Uničově. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha 47: 130.

1971: Botanické poznámky. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 153: 31.

- Profesor Josef Eberle — mykologická vzpomínka. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 153: 31—32.
- Vzpomínka na přítele Stanislava Buriánka z Uničova. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 153: 32.
- Hřib modrák kolář — *Boletus luridus* FRIES ex SCHÄFFER. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 48: 9.
- Tři zajímavé nálezy: Zvoneček pohárkový [*Urnula craterium* (SCHWEINITZ) FR.]; Bedla Badhamova [*Leucoagaricus badhami* (BK et Br.)]; Sazovka kruhatá [*Daldinia concentrica* (BOLTON) CEST de NOT.] — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 48: 46—47.
- Profesor Josef Eberle — mykologická vzpomínka. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 48: 126.

1972: Houbařské poznámky. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 157: 29.

- Ze vzpomínek Fr. Valy, starého houbaře. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 24.
- Nevolnost po sběru pečárky obecné (*Agaricus campestris* L.). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 61—62.
- Na houbách s dědou... — Čas. čs. Houbařů Mykol. Sborn., Praha, 49: 77.

- Smrž pražský — *Morehella pragensis* SMOTLACHA. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 103.

- 1972: Zajímavá houba uničovského parku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 105.

- Tři velké strmělky z Olomouce. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 105—106.
- Hodnota hub. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 109—110.
- Vladimír Solouchin: Vladimírské polní cesty. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 116—117.
- Krásnoporka — choroš ovčí čili mlynářka. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 141.
- Krásnoporka splývavá — choroš splývavý čili zemlička. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 141—142.
- Lovy do košíku: na březnovky. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 152.
- Lovy do košíku: na májovky. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 49: 152—153.

- 1973: Tři velké strmělky z okolí Olomouce. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 159: 27.

- Plžatka zimní — březnovka. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 159: 27.
- Bedlovnice zlatá (*Leptota aurea* QUÉL.) v uničovském parku. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc no. 163: 33—34.
- Houbové hody pro jeskyňáře celého světa. — Mykol. Zprav., Brno, 17: 96 až 97.
- Vzpomínka na Spytihněva Krejčího k jeho nedožitým pětadesátinám. — Mykol. Zprav., Brno, 17: 102—103.
- Šupinovka zlatá (*Phaeolepiota aurea* MATT.) *Pholiota aurea* QUÉL. v uničovském parku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 7.
- Maminčina houbovka. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 47.
- Rudolf Těsnohlídek: Liška Bystrouška výpis. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 103.

- Neznalost hub a odvaha. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 112.
 - Listopadová vycházka na houby. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 115—116.
 - Malá vzpomínka na Spytihněva Krejčího, mykologa z Rohatce. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 50: 121—122.
- 1974: Několik mykologických poznámek z r. 1973. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 169: 26—27.
- Tři škůdci prastarých dubů. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 167: 27.
 - Exkurze V. sjezdu mykologů na Olomoucku. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 167: 28.
 - Mykologické poznámky z r. 1974. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 169: 27.
 - Žampion pařeníštní — *Agaricus subperonatus* (LANGE) SING. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 171: 28.
 - Houby „krémačky“ babičky Otové. — Mykol. Zprav., Brno, 18: 32.
 - Tři houbařské příběhy. — Mykol. Zprav., Brno, 18: 116.
 - Dva předpisy z Uničova. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 9.
 - Oběd z hub pro zahraniční hosty. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 10.
 - Protijed při otrávení jedovatými houbami „Poučení z r. 1882“. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 17.
 - Tři škůdci prastarých dubů. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 21.
 - Na jarní lovy hub s nůžkami. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 22.
 - Houby „krémačky“ babičky Otové. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 24.
 - Mykologická přednáška v Uničově. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 58.
 - Žampion pařeníštní [*Agaricus subperonatus* (LANGE) SING.]. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 78.

- Kotrč štěrbáková (*Sparasis laminosa* FR.). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 82.
- Recepty bulharské kuchyně. [Svět socialismu]. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 86.
- Soupis známých druhů hub před 70 roky v okrese Litovel. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 87.
- Bohatý sběr čirůvky fialové a mlženky v listopadu 1973. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 97.
- Houby a houbaření v Uničově a okolí. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 102.
- Kržatka zimní (*Tubaria furfuracea* (PERS. ex FR.) GILL.). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 105.
- Jak kovář při houbaření ztratil košili. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 109.
- Specialista. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 110.
- Houbová polévka „všehochuť s noky“. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 139.
- Bedla ostrošupinná — *Leptota aspera* (PERS. ex FR.) QUÉL. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 148.
- Čirůvka stříbrošedá — *Tricholoma argyraceum* (BULL. ex ST. AM.) GILL. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 148.
- Ježatec různozubý — *Creolophus sirrhatus* (PERS. ex FR.) P. KARST. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 148.
- Límcovka obrovská. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 51: 148.

1975: Houby sbírané po prvních mrazech na Uničovsku. — Mykol. Zprav., Brno, 19: 18.

- Stalo se na houbách v r. 1974. — Mykol. Zprav., Brno, 19: 50.
- Mykologická přednáška v Olomouci. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 52: 26.
- Sadba hlívy ústříčné v Holandsku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 52: 90.

- Počítání nudliček v jarní polévce (vybráno z publikace Mladé fronty). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 52: 91.
 - Houbařská latina. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 52: 112.
 - Nález v lese na Skřítku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 52: 112.
- 1976: Mykologické poznámky z našeho regionu. Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 181: 32.
- Neobvyklý nález při sběru hub. — Mykol. Zprav., Brno, 20: 112.
 - K jedlosti a chuti muchomůrky šiškovité. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 16.
 - Úroda hřibů. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 23.
 - Kuřátkovník rourový — *Clavariadelphus fistulosa* HOLMSKI ex FR. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 53.
 - Herkulésův kyj — *Clavariadelphus pistillaris* L. ex FR. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 53.
 - Houby a zbytky chleba. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 60.
 - Hřiby hořké stále klamou houbaře. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., 53: 62.
 - Obrovské hřiby z tajgy. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., 53: 72.
 - Autostopem za hřiby modráky. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 91.
 - Polévky z hub. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 53: 115.
- 1977: Mykologické poznámky — 1976. — Zpr. vlastiv. Úst., Olomouc, no. 185: 1—3.
- Bedlovnice (šupinovka) zlatá — *Phaeolepiota aurea* MATT. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 8.
 - Zvláštní úprava stročku roh. (*Crater. cornucop.*). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 15.
 - Penízovka širokolupenná. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 54—55.

- Slizobedla slzivá. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 55.
 - Houževnatec šupinatý — v uničovském parku. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 55.
 - Kališník obecný — v lese Doubravě v r. 1976. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 55.
 - Trsnatec obrovský — *Meripilus giganteus* (PERS. ex FR.) P. KARST. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 57—58.
 - Hřib plavý — *Boletus impolitus* FR. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 59.
 - Dva předpisy. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 54: 139.
- 1978: I přes rozmary počasí rostly! — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 55: 41.
- Houžovec hlemýžďovitý. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 55: 89.
 - Vlčí mléko velké (*Brefeldia maxima* FR.). — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha 55: 76.
 - Rosolovec červený [*Tremiscus helvelloides* (DC. ex PERS.) DONK.]. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 55: 76.
 - Pečárka zahradní [*Agaricus hortensis* (COOKE) PILÁT]. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 55: 98.
 - Houbaření a zájmová činnost členů BSP. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 55: 125.
- 1979: Několik mykologických poznámek. — Zpr. vlastív. Úst., Olomouc, no. 199: 22—23.
- Z muzikantské kuchyně aneb jak si houby vaří kumštýři. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 25—26.
 - N. S. Leskov: Lady incenského újezdu. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 46—47.
 - Maxim Gorkij: O neobyčejných věcech. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 47.

- Dagmar Lánská a kolektiv: Koření pro každé vaření. — Houby jako koření str. 215, 216. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 144.
- Jak je to s obsahem kyanovodíku v plodnicích bedlovnice (šupinovky) zlaté. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 146.
- Houbařův sen. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 56: 152.
- Kombucha — vzpomínka. — Čas. čs. Houbařů — Mykol. Sborn., Praha, 57: 17.

POZNÁMKY K VÝSKYTU HVĚZDNATCE ČEMEŘICOVÉHO V OKOLÍ OLOMOUCE

Hvězdnatec čemeřicový, *Hacquetia epipactis* (SCOP.) DC. dosahuje jakožto karpatský prvek na Moravě svého nejzápadnějšího zeměpisného rozšíření v Československu. Platí to zejména o jeho výskytu v okolí Olomouce, odkud byl uváděn řadou autorů již v druhé polovině minulého století (E. A. VOGL, J. MIK, A. MAKOWSKY, A. OBORNY, E. FORMÁNEK a jiní). Z lokalit tehdy podchyce- ných je to především les Království u Grygova, kde dodnes roste v množství exemplářů. V současné době se však vyskytuje také u Krčmaně v údolí potůčku Loučka na úpatí zalesněných svahů po levém břehu potoka; je tu ve společen- ství hájových druhů obdobné skladby jako v lese Království a v listnatém lese, v němž převažují habr, dub a lípa. Tato lokalita je zhruba 2 km východně od lesa Království.

Další výskyt hvězdnatce (poměrně hojný) je situován v prostoru mezi Velkou Bystřicí, Mrsklesy a Přáslavicemi. Výskyt uváděl již MAKOWSKY (ovšem pouze jako u Velké Bystřice, tak i pozdější botanici ho citovali, např. i J. PODPĚRA, ale bez ověření). Dnes má zde tento druh celkem čtyři samostatné lokality, ne- příliš od sebe vzdálené: Roste zejména na stráni za hospodářským objektem u Vrtova (Velká Bystřice), a to při úpatí jihovýchodní části stráně. Dřevinný nadrost je tvořen hlavně lískou a dubem. Necelých 200 m od této lokality se nachází hvězdnatec na stráni se západní expozicí na pravém břehu říčky Vrtův- ky v podrostu olší (v dolní části), výše pak lísky a ojedinělých dalších druhů dřevin (Č. Č í h a l í k). Jako třetí lokalitu lze uvést území při rozcestí polních cest Přáslavice, Mrsklesy a Velká Bystřice, rovněž v údolí Vrtůvky. V listnatém porostu zde převažují habry. Konečně je to lokalita poblíž téhož rozcestí; hvězd- natec tu roste jen ojediněle v jihozápadní části stráně, v jejíž dolní části vede polní cesta do Mrskles. Také skladba dřevinného porostu je obdobná, tj. převa- žují habry a duby, jednotlivě lípa, zastoupení keřů je minimální (Č. Č í h a l í k).

Všechny uvedené lokality olomouckého okolí jsou poměrně vzdáleny od další- ho výskytu hvězdnatce čemeřicového, ať už je to na úpatí Oderských vrchů u Lipníka, v údolí Bečvy u Hranic nebo les Žebračka u Přerova.

Legenda k obr. na vnitřních stranách obálky — k článku A. Kupkové:

Pohled na adorální stranu téměř úplného jedince se stopou serpuloidního červa, 0,5X, inv. č. 3583 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

Všichni vyobrazení jedinci byli fotografováni v přirozeném světle. Foto J. Schubert.

Tab. I.

obr. 1. *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN
Část vývojové řady (24—105 mm). 0,5X, př. č. G-4/74, G-5/75, inv. č. 3583 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

obr. 2. *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN
Pohled na adorální stranu úplného jedince, 0,5X, inv. č. 3584, Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

obr. 3. *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN
Pohled na adorální stranu téměř úplného jedince se stopou serpuloidního červa, 0,5X, inv. č. 3583 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

Tab. II.

obr. 1. *Echinolampas (Macrolampas) hemisphaericus* LAMARCK
Pohled na adorální stranu jedince, 2X, př. č. G-2/76 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

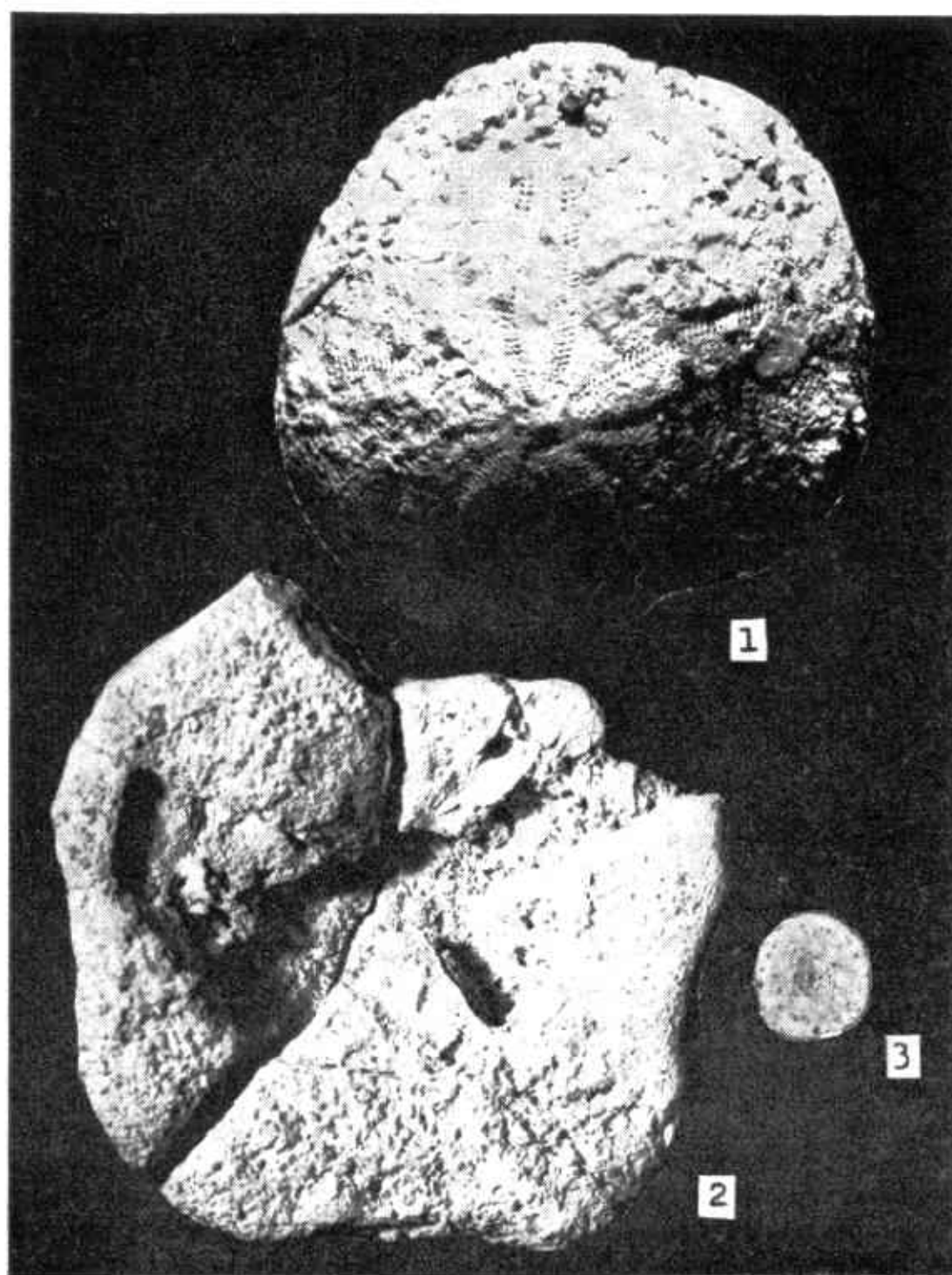
obr. 2. *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN
Pohled na orální stranu dospělého jedince, 0,5X, př. č. G-3/76 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

obr. 3. *Clypeaster campanulatus partschi* MICHELIN
Pohled na orální stranu mladého jedince, 0,5X, př. č. G-5/75 Slatinky. (Sbírky KVM Olomouc).

Text k obr. na zadní straně obálky:

Začátkem roku 1981 proběhla v Krajském vlastivědném muzeu v Olomouci výstava nazvaná „Barevný svět hmyzu“ ze sbírek KVM O.

Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, č. 209
Vydalo Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci, nám. Republiky 5/6.
Odpovědný redaktor dr. Bohumil Šula.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., závod 11, tř. Lidových milic 5, Olomouc.
Rukopis dodán do tisku 25. března 1981.
Krajské vlastivědné muzeum Olomouc
Reg. zn. RM 134

Tab. II.

OBSAH:

A. Kupková, Miocenní ježovky z lokality Slatinky	1
J. Hubáček, Nové nálezy minujícího hmyzu a hálkotvorných živočichů na Uhersko-Hradištsku za rok 1980	8
J. Knoz, J. Chmela, Rozšíření a zdravotnický význam čeledi muchničkovitých (Diptera, Nemacera) v okrese Olomouc	18
B. Hlůza, K 70. narozeninám Jaroslava Kupky	37
B. Šula, Poznámky k výskytu hvězdnatce čemeřicového v okolí Olomouce	47